

Anul XIII
42 (442)
Sâmbătă
17 octombrie
1970
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Sentimentul fantasticului

Un critic francez (Tvetan Todorov) a tipărit nu demult o **Introducere în literatura fantastică** care s-a bucurat de succes de vreme ce un mare cotidian a avut ideea de a ancheta, pornind de la ea, pe câțiva autori de literatură fantastică. De altfel, concluziile la care ajung atât autorul prefeței atât anterioară cât și autorul **Introducerii** sînt asemănătoare; mai mult unele amănunte ale demonstrației coincid. Fantasticul li se pare, amîndurora, a consta într-un dubiu, într-o nehotărîre de a explica rațional sau supranatural niște evenimente nefirești; fără această oscilație nu există fantastic. Sorin Alexandrescu socotește fantasticul ca aparținînd perspectivei maratonului; faptele narate, nu sînt ele, fantastice. Apoi, amîndoi criticii disting fantasticul de straniu, miraculos, enigmatic, etc. sau consideră lirismul anti-fantastic prin definiție. Și așa mai departe. Desigur, nu e vorba, în trei pagini să refac o discuție aflată de întinsă. Mă voi măr-

gini să schițez un punct de vedere intrucîtiva diferit.

Dacă punem față-n față un text fantastic și o proză oarecare, observăm că, în timp ce în acesta din urmă, evenimentele (în sens larg) ce ni se dau ca reale sînt, verosimile, în literatura fantastică, evenimentele au numai aparența de realitate, unele fiind nefirești. Să subliniem acest lucru: evenimentele, și cele nefirești, sînt date totdeauna ca reale sau, mai exact, ca întimplate în realitate. Căci nu există fantastic pur: fantasticul se naște la limita dintre real și ireal, luînd cîte ceva din fiecare. Și pe urmă: evenimentul fantastic coexistă cu alte evenimente, obișnuite. Din acest punct de vedere, nu există literatură fantastică pură decît în basm (unde fantasticul apare sub forma miraculosului). Literatura fantastică e un amestec de întimplări neverosimile și de întimplări verosimile. Prima condiție a fantasticului este așadar „contradicția” dintre aparența de realitate a unor evenimente și esența lor ireală; dar o contradicție ce nu se manifestă prin ruptură, ci prin continuitate, fiindcă planul nefiresc se înserează într-un plan firesc.

La Edgar Poe, mai ales, fantasticul se găsește amestecat cu elemente polițiste. Și totuși fantasticul se opune enigmei polițiste. Putem alege, de exemplu, cazul unui roman polițist în care explicația evenimentelor este fantastică: romanul va interesa pe prea puțin, fiindcă e mai ușor să dezlegi astfel misterul. Dacă aflăm că hoțul care s-a introdus în camera fără ferestre și cu o ușă păzită era un înzestrat cu puteri supranaturale, emoția polițistă scade, cedînd locul unei emoții de altă natură și pentru că romanul să rămînă captivant în genul lui e preferabil ca hoțul să fie un om obișnuit și abil. Dar să alegem și cazul unei proze fantastice în care întimplările ne sînt lămurite detectivistic. Dacă proza e cu adevărat fantastică (și nu aparent, cum e **Cărăbușul de aur** a lui Poe) atunci explicația, sau explicațiile, nu vor lăsa, ci din contra, vor mări taina. A doua condiție a fantasticului este imposibilitatea de a-l elucida: orice încercare îl sprostă neîntelesul.

Putem deduce de aici că fantasticul cultivă enigma care se re deschide ori de cîte ori voim s-o rezolvăm, fiind mai profund decît straniul (care e mister formal sau închis) și mai tulburător decît miraculosul (care e naiv). Bazat pe o ambiguitate. Fantastic înseamnă întrebare fără răspuns, neliniște, îndoială, în mai mare măsură încă decît nefiresc sau supranatural. E îndoielnic, de aceea, că secolul XX nu mai cunoaște fantasticul (Tvetan Todorov) pe care l-au inventat expresionistii, Freud și pictorii supra-realiști mai degrabă decît romanticii sau Hoffman, autori, aceștia, în genul miraculos. Poe, însuși e un mare iubitor de straniu decît de fantastic. În vreme ce **Prezența spiritului de Magutte** sau **Așteptarea lui Oelze** sînt tablouri fantastice, ca să nu mai vorbim de fantasticul psihologic dintr-o întreagă literatură modernă.

Fiind dubiu, neliniște, fantasticul e o categorie foarte modernă. Să rezum ideea într-o metaforă. Autorul de literatură fantastică ne arată o fereastră întunecată pe sticla căreia zărim siluete turburi sau scîlpiri de lumină. Ce sînt acestea, ne întrebăm? Care este natura lor? Dacă ne închipuim că ele sînt de lumea de dincolo de fereastră, sîntem într-o atmosferă de basm; dacă ne închipuim că nu sînt decît palide reflexe ale lumii de dincoace de fereastră, atunci caracterul lor straniu se explică foarte bine rațional. Și într-un caz și în altul îndoiala inițială e spulberată, dobîndim o certitudine, fie supranaturală, fie logică. Trebuie să nu știm niciodată dacă aparițiile de pe sticla întunecată a ferestrei sînt de **dincolo** sau de **dincoace** ca să ne tulburăm adînc și ca să avem sentimentul fantasticului.

Nicolae MANOLESCU

ÎN ACEST NUMĂR:

Versuri de cei mai tineri
autori:

Corneliu Ostahie—
Cosmin și Nicolae Lupu

Cartea de critică — articole
de Nicolae Ciobanu
și Mircea Vaida

Poșta redacției
de Fănuș Neagu
și Cezar Baltag

Ce ne spune Orion?

In fiecare săptămîna
marin preda
răspunde la o întrebare

Un poet ne atrăgea de curînd atenția că peste capetele noastre „**alunecă pe cerurile sticloase de iarnă o catedrală de lumină**”. E vorba de o stea sau de o constelație și ne îndeamnă s-o descoperim pe cer.

Intr-adevăr, asta e menirea poezilor, să atragă atenția oamenilor asupra lucrurilor frumoase și să-i smulgă din grijile și obsesiile lor prea de tot terestre. Intr-adevăr contemplația ne face să descoperim în noi înșine eternitatea. Ieșim din blestemul activității, care ne mîncă zilele, și redevenim ceea ce fusesem înainte de înzognirea din rai: adică nemuritori. Asta înseamnă că gestul poetului de ridicare a brațelor spre a arăta ce e pe cer se adresează doar oamenilor activi, celor trudiți de cele opt ore petrecute în zgomotul uzinelor, sau celor care petrec alte ore pe la cozi, îngheșuiți în magazinele supraaglomerate și nu se adresează celor inactivi, care, neavînd ce face pot să se uite pe cer și fără îndemnul poetului. Sau se adresează și acestora? „Tuturor oamenilor”, bănuiesc că ar protesta pe drept cuvînt poetul, cu un gest larg, citind rîndurile de față.

În acest caz ce le-ar spune celor inactivi și leneși contemplația, să zicem, a constelației Orion? Că sînt și ei eterni ca și cerul instelat? Și la ce ar folosi să se simtă etern un leneș sau un hoț care fură munca și sudoarea altuia? Adică cum, și nu putem scăpa de ei niciodată și să trebuiască veșnic să muncească alții pentru ei, far ei să stea și să se uite prin locurile cele mai frumoase ale țării, fără griji, în timp ce alții să trudească de dimineața pînă seara? Și să nu-și găsească măcar cîteva clipe să contemple și ei o constelație cerească sau să iasă să vadă măcar cum e cîmpul care după mine e mai frumos decît cerul?

Dar mai există printre noi, românii, o categorie de oameni care sînt chiar așa cum li vrea poetul, contemplativi... Tatăl meu era un astfel de om. Ar fi putut să stea pe prîspa scîldată de soare, dacă nu s-ar fi lăsat noaptea, nu ore, ci zile întregi, spectacolul lumii, atît cît se vedea de pe prîspa lui, fiindu-i absolut suficient ca să-l uimească și să-l încinte fără slăbire. Mama era disperată, fiindcă știa că nu e un leneș și că își crescuse copiii cu ciomagul, să muncească, să se „arănească”. Da, li spunea el mamei, dar asta nu înseamnă că munca era valabilă și pentru el și că statul îl merită toți proștii. Nu orice nerod are dreptul să stea și să caște gura. La muncă!

Și avea dreptate, fiindcă din con-

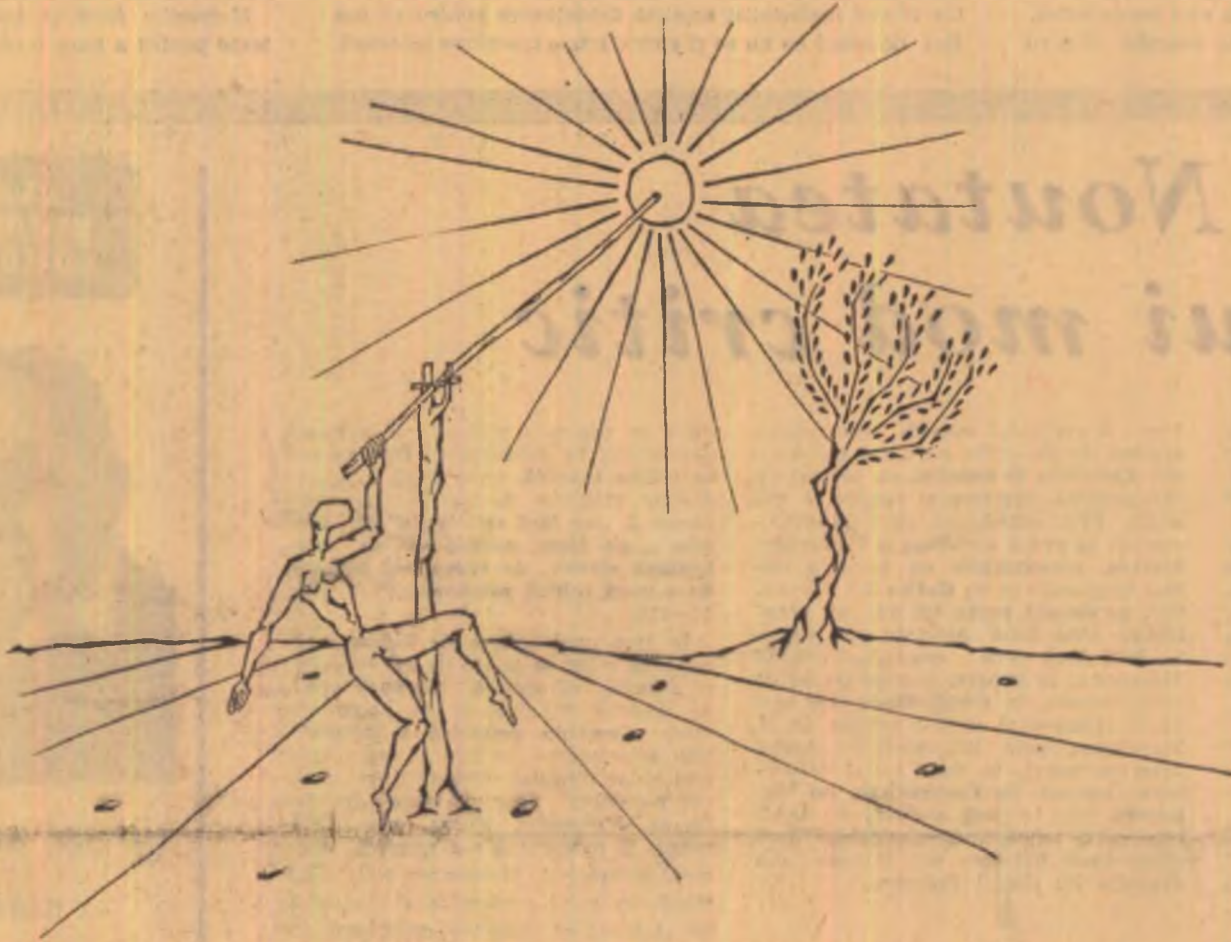
templarea lui s-a născut gîndirea lui originală, care atrăgea și fermeca lumea, descrescînd frunțile, și făcîndu-i nu o dată pe unii dintre ei să simtă că valoarea omului nu stă în cumulară de bunuri, care era singura care conta pentru cei mai mulți, ci în mințe, adică în spirit, valoare care îi deosebea cu adevărat de boii pe care îi înjugau.

Da, dar tatăl meu avea și dușmani. Existau oameni care se simțeau iritați numai la simpla lui vedere și nu o dată unii dintre aceștia ne înjurau pe noi, copiii, cînd ne vedeau rău îmbrăcați sau gâlbejiți de boli. Bă, cutare, (așa și pe dincolo) tac-tu ăla ce tot face de dimineață și pînă seara și nu pune mina să vă țină? Are, doamnă loturi de pămînt, ar trebui să vă haine croite pe voi și pantofi în picioare, nu să umblați desculți și trențăroși. O să ajungeți voi oameni, dacă vă luați după el!... La Chitila o să ajungeți...

Adică dintre cei care n-o să-și poată ciștiga existența decît adunînd oase de pe cîmp și vînzîndu-le la Chitila, unde se colectau pentru fabricile de zahăr. Era o trimitere obișnuită. Dar nu era adevărat, tata avea cultul muncii și știa că nimic nu ajunge cel care nu pune mina și nu trudește din greu. Cu cîți copii avea își spunea însă că era acum rîndul lor să ajungă oameni și să muncească și să-și facă. El considera, în sinea lui, că își ciștigase acest drept suveran: să stea adică și să se uite, după atîția ani cît se trudise.

Aici ajungem însă la fondul dramatic al chestiunii, că dacă el cu adevărat își ciștigase acest drept, și unul din fiii lui depune mărturie că așa a fost, absolvîndu-l, ce se-ntîmplă cu mulți dintre noi, iubitori de spectacole ale naturii sau ale cuvîntului, pe care nimeni nu ne absolvă cînd copiii ne trăiesc prost din vina noastră? Acest gînd m-a obsadat totdeauna și niciodată n-am avut sentimentul că am timp, (deși am avut berechet), să mă uit pe cer și să observ mersul constelațiilor. Ce-am făcut cu acel timp cînd l-am avut, de n-am descoperit pînă acum unde se află cutare stea? Nimic n-am făcut. Am fost obsadat. Atît.

Marin PREDA

Desen de MIHAI PIENESCU

SUPERBA PRIETENIE:

Poeme de Eluard

pentru descencl lui

Max Ernst

Descencl de Max Ernst

pentru poemcic

lui Eluard

(pag. 8)

VIZIUNE
DE
MAX ERNST

Moment bucureștean

S-a deschis **Tirgul Internațional de la București** și evenimentul acesta este important și plin de semnificații. Un punct de vedere concret împune concluzii practice. Este vorba despre starea actuală, reală, a economiei noastre naționale, în primul rînd. Ajunși la publicul larg mai mult sub formă de cifre și de imagini documentare, industria românească dobîndește prin **Tirgul de la București** o concretă uluitoare. Și dacă tocmai acum însemna că participarea la tirg este numeroasă, că valorile se impun printr-o concurență dreaptă dar grea, concretul acesta despre care vorbim devine și mai vizibil și este un concret de un tip special. Fiindcă un punct de vedere concret împune și concluzii sentimentale: luminoase întimplări legate de afirmarea pe plan internațional a României ne transformă pe toți în beneficiari al unui justificat sentiment de mîndrie. „Inimile noastre bat la fel.” Vreau să spun că și **Tirgul de la București** este un prilej de cîntăre. O tranzacție comercială nu este doar un schimb. O tranzacție comercială este și un afect. „Dumneata vinzi mirt și aloe, eu vînd aur și grîul cîmp. Am să vînd. Pot să vînd.” Încît **Tirgul de la Bucu-**

rești se așează de pe acum între acele întimplări care vorbesc deslușit despre cum sîntem noi. **Tirgul de la București** face parte dintre acele evenimente cu care opinia publică se identifică pînd la a se recunoaște în ele și a se bucura. **Tirgul de la București** este un adjectiv.

Dar **Tirgul Internațional de la București** este și-o lume. Am înțeles dintotdeauna utilitatea mașinii, n-am bănuș niciodată fascinatia ei. N-am bănuș toate tururile care se desprind. Și circuitul pe urmă printre șuruburi și printre șabze și printre pîrghii; printre lentile de ultra-precizie și printre macarale de ultra-tonaj; respectivi calculatoarele și roboții și ideea de circuit dar fascinantă tot roata rămîne, universul puternic de roți: alunecare pe-aceeși direcție, mișcare fără de greș. Înfiordătoare economie de sensuri. Înfiordătoare economie de timp. Toată lumea pare mișcată de-o roată, sensurile noastre tot într-acolo curg. Fiindcă **Tirgul Internațional de la București** cu vitrinele lui de superproducție mondială, cu aparatura lui modernă și scîlpitoare, cu estetica industrială presupusă în glanțul mașinii și în croitul carcaselor, forfota de specialiști încadrați strîns în limbajul exact și în ramele de la ochelari, categoria aceea umând cu rost fix, anușă o inimă industrială care bate și pentru noi. Iar dacă se desprinde ceva din peregrinarea printre mașini, din petrecerea omului simplu pe lângă roți, este că forța executoare-a mașinii pînd la urmă te apără și că nu se poate altfel.

Cu sentimentele mutate în trohei și în iambi ești un fel de soldat.

Cu sentimentele mutate în șuruburi și-n roți ești un fel de soldat. Și inimile noastre bat și bat.

Sânziana POP

cronica literară

Sergiu Dan

PAGINI DINTR-UN JURNAL DE NOAPTE

Un moralist subțire este Sergiu Dan. Critica mai veche semnală în romanele lui (Arsenic, Surorile Veniamin) ironia fină, verva, tehnica cinematografică bazată pe acumularea de fapte senzaționale. Umorul și plăcerea pentru documentul psihologic de excepție au trecut și în scrierile mai noi (Unde începe noaptea, Roza și ceilalți), unde Sergiu Dan, prozator inventiv din familia lui Cezar Petrescu, încearcă să observe viața și sub latura ei serioasă. Paginile de acum (Dintr-un Jurnal de Noapte), eclectică — și ca formulă și ca valoare — pornesc de la o experiență umană capitală: reclusiunea. Autorul voiește, pe scurt, să întocmească jurnalul unei detențiuni. Acesta este punctul de plecare și, indiscutabil, cel mai interesant. Ulterior, cadrul narativului se lărgeste și Jurnalul devine memorialistic și colecție de documente, unele interesante, altele nu. Impresia asupra cărții rămâne, din această pricină, nehotărâtă. Câtă vreme Sergiu Dan vorbește de închisoare, de suferințe morale, de cruzime și prostie, de degradare și grotesc în ordinea existenței umane, tonul jurnalului este sincer și literatură din el autentică. Însă jurnalul părește această experiență neobișnuită și autorul redevine scriitorul pe care îl știm: inteligent, agreabil și superficial. În orice caz, Sergiu Dan a ratat o carte memorabilă și, dintr-un document excepțional de viață, n-a reprodus decât câteva fragmente. Ele ne dau o idee despre o lume și o tragedie obscură, însă ideea nu merge mai departe de scena atroce și de faptul grotesc. Să nu le ignorăm, totuși, nici pe acestea. Un poet, un filozof materialist, un comerciant, un canonic, un plutonier major — jefitor de cadavre, un sectant — martor al lui Iehova —, un actor flegmatic, luat prima oară în serios, sint închiși, unii pe drept alții pe nedrept, într-o mizerabilă încăperie. Iată un mediu prielnic pentru un observator moral. Sergiu Dan nu face însă nici portretistică, nici nu încearcă să scrie istoriile acestor tragedii. Pentru

el, grotescul, caricaturalul primează și, înainte de a observa tragedia veritabilă, vede masca ei dezagreabilă. Sublimul suferinței umane îi scapă sau nu-l interesează. Se pune întrebarea dacă e la mijloc o tehnică epică sau numai o înaptitudine pentru dramele autentice ale individului. O explicație favorabilă ar fi că sub o anumită condiție de viață tragedia nu mai este posibilă: îngeri și demoni, sublim și păcătos, indivizii încep să semene între ei. Mizeria uniformizează, moartea însăși este absurdă, ridiculă. Un inger căzut într-o hasna nu poate fi subiect de meditație adâncă. Însă jurnalul lui Sergiu Dan nu ajunge până la această înțelegere a lucrurilor. Prozatorul narază faptele pe jumătate și se oprește înainte de a dezvălui până la capăt gândul. Memoriile sale imaginare oscilează între document și anecdotă, reflecția morală și calambur. O scenă teribilă este următoarea: un deținut moare peste noapte și ceilalți pensionari ascund, dimineea, decesul pentru a-i putea împărți rația de carne. O alta înfățișează pe un distins personaj dând judecăți asupra lumii în timp ce se supune necesităților fiziologice. Sint și destine și întâmplări mai autentice dramatice. Bruno Kessler, un violonist care a scăpat ca prin minune din minile Gestapoului, zace acum în închisoare nu se știe de ce. Un filozof materialist suportă detențiunea pentru că n-a fost de acord cu nu se știe cine într-o chestiune teoretică.

Poetul Nazarie, naratorul și judecătorul moral al acestor fapte, este victima unei intrigii stupide. El n-a fost încântat de formula literară și n-a aplicat-o cu strictețe în scrieri. Scena excomunicării lui, cu inevitabilele acte de terorism și felonie, este tratată în chip satiric. Însă nici satira nu e puternică, nici cheile pe care vrea să le sugereze memorialistul nu sint atât de profunde. Ca peste tot, tragedia se retrage rușinată în fața anecdotei și a vorbelor de spirit. Unele sint, cu adevărat, reușite, Sergiu Dan avind abilitatea de a răsturna adevărurile admise și de a da pozițiilor un înțeles paradoxal. Toate acestea dovedesc o plăcere pentru speculație și o artă a formulării aforistice:

„poți spune orice, chiar și adevărul, atunci cînd nu mai ai nimic de pierdut”; „îi suportăm pe toți din jurul nostru dar cum ne putem suporta pe noi înșine?”; „memoria a-bisală e o bobină care-și desfășoară filmul numai după ce-ai uitat totul”; „nevăzutul, nepipăitul și neînțelesul prelungește realitatea pînă dincolo și ceva mai departe”; „frica poate fi nu numai un sentiment, ci și o instituție”; „eroarea de marți seara poate deveni adevărul de joi dimineața”; „cănța țirzie (a celui) care și-a vîndut semenul și constată după aceea că a fost plătit cu bani falși” etc. Memoriile fiind și imaginare, Sergiu Dan caută pre-texte pentru a nara întâmplări cu haz, unele fără nici o

legătură cu drama pe care încearcă mai mult s-o ascundă decît s-o exprime. E vorba de istorii bizare puse pe seama oamenilor de artă sau de fapte de viață cu oarecare valoare de document. Noi gîndim că asemenea divagații n-aveau rostul într-un jurnal unde este vorba de umilință și degradare a condiției umane, dar autorul a gîndit altfel și Paginile dintr-un Jurnal de Noapte sint sufocate de anecdote facile. Unele sint cunoscute și circulă în lumea cafenelei, altele vor să numească vicile mărunte ale confrărilor. Străvezile este, de pildă, aluzia la dramaturgul care și-a comandat încă din viață (posteritatea fiind nesigură), statuia pe care servitorul o curăță în fiecare dimineață de indecențele păsărilor. Însă este atît de veche această poveste!

Alteori, Sergiu Dan dă crezare legendelor și, într-un loc, pune pe seama unui mare critic (ascuns sub numele ușor de ghicit — de Vlădoiu) niște fapte de spalmă. Arhitectul este un negustor rapace de antichități și are despre tablourile lui Petrescu opinii barbare: „niște mortăciuni în culori”. Întîmplările groțesti din Scriinul negru și altele, apocrife, sint repovestite și date ca elemente sigure de biografie. Însă acestea nu sint suficiente și memorialistul privește prin gaura cheii și vede fapte și mai detestabile. Ele înfățișează, de exemplu, o scenă trivială de amor între vîrnicul arhitect și o colaboratoare mai tină-ră. Astfel de relații dovedesc un prost gust total și ne mirăm că un intelectual în genere avizat a putut cădea în asemenea eroare. Plăcerea pentru cancanuri, moralistul o plătește scump: Jurnalul ce anunța o poveste cutremurătoare se transformă într-o colecție de anecdote. Se poate închipui un lucru mai regretabil?

Eugen SIMION

Noutatea unui mod critic

Contradicția lui Maiorescu e un mod îndrăzneț de istorie literară. Nu e, deloc, o monografie maioresciană, ci o carte de principii, de ipoteze și idei, tălmăcite, printr-un personaj formidabil, care în cultura germană se numește Lessing, în cea italiană De Sanctis, iar la noi — Titu Maiorescu.

Paradoxal dualismul „spiritului religios” al întemeietorului și răspunde spiritului „polemic” al celui care neagă subliniază N. Manolescu. La rîndul său, primul termen se prezintă, de asemenea, contradictoriu, ca manifestare a prezenței eului impersonal, semn al unei individualități „tirnice” prin unicitate. Nu avem de-a face cu un simbol absolutizant, deoarece anti-apriorismul acestui tip demingric constă tocmai în făcerea polemică a conștiinței sale. Maiorescu devine astfel, o entitate ciudată, prototipul reformatorului literar care clădește pe ruine. Templul său nu e nici altă de sînt, nici altă de imuabil cum s-ar crede; păstrează ceva din esența pietrelor puse de alții, mai mulți anonimi sau onești trudituri, într-o anume ordine, la temelie. El reia un germene al genezei anterioare pe care le perpetuează ca esențe ancestrale. De aici izvorăsc calitățile de „Urhänomen” a ipostazei ce reînțerește adevărul arhetipului inițial. Această reînțercere e, însă, o devenire care poate fi aplicație literară a formulării lui Van der Leeuw, despre „omul care se împotrivesc, care știe să spună: nu! realității ce-i este dată.” (v. L'homme primitif et la religion).

A critica poate fi sinonim cu a mitiza? cu o singură condiție: să-nțelegem (cu N. Manolescu) prin spirit critic, o valoare similară cu talentul scriitorului. „Pantelismul” critic maiorescian e o ascunsă prezență a semnelui său în orice fenomen literar, „prezența universală” care dă blazonul elasticității. Cartea lui N. Manolescu neagă o mitologie, un mit împietrit, în favoarea altuia, nou. Aceasta presupune nu o ieșire din „Marele timp”, ci dimpotrivă, inerenta mutației istorice a valorilor. Așadar, ceea ce devine canon trebuie reinventat. Toate razele ținesc din fruntea lui Maiorescu... În locul naturii, ca matcă, universul lui e literatura română, în care el apare drept înfiul legislator. Dacă, Eminescu e primul profet, vizionarul graiului, cristalizînd înfiia metafizică poetică, o mitologie lirică în prelungirea unor coordonate folclorice, Maiorescu e înfăptuitorul „spiritului civic” în cultura și literatura noastră. „Codul” său de legi, asimilînd lumînile anterioare, distruge idolii unei conștiințe feudale cu funcții asemănătoare în cultura noastră. Codului napoleonian în jurisdicția modernă. Daimonul polemic nu e în cazul maiorescianului o scînteie negativistă, ci un suflor de originală prometeică și care hrănește neliniștea cunoașterii. Codul civil napoleonian, total nou, perpetua simplitatea liniilor dreptului antic, roman, „codul critic” al lui Maiorescu, adoptă mediul nostru specific, preceptele unei clasicității europene.

În afara unor umbre de amănunt (de pildă, nu se justifică ipoteza „inculturii” lui Coșbuc) meritul lui N. Manolescu e acela de a fi întreprins prin Maiorescu și în raport cu Maiorescu, caracterizarea condiției speci-

fice, a criticului român. Apropierea acestui tip de critic cu însul sarbeian din Existanța și neantul, ca proiect de ineputabilă libertate și creație, e posibilă. Prin asimilarea gestului maiorescian la mitul autohton a Meșterului Manole, comparațiile cu formula mitică blagiană sau cu Getica lui Părvan, sint, pe de-altă parte, tot atît de plauzibile. Cele două asociații pot reflecta, însă încă ceva: condiția omului Maiorescu, în genere, și condiția sa de critic român, în soeță. Poate, cel mai mult, interesează modul propus de N. Manolescu, prin intermediul acestui prim personaj, în care mitul înlocuiește logoul. De Contradicția lui Maiorescu nu te poți apropia cu ochii istoricului puritan, care respinge imaginea unor Bălcescu sau Danton din dramele lui Camil Petrescu.

PUNCTE DE VEDERE

Receptarea de către critică a unei cărți, e uneori, un spectacol plin de invălmășime... Fără a interveni A. Marino, care a negat totul și n-a înțeles nimic (v. România literară, nr. 35/1970). Nu voi stăruia asupra invectivelor sale, de o etică tristă („urechist”, disprețul pentru croniciari etc.) pe care Al. Ivasiuc le enumera într-un recent articol din Contemporanul (nr. 36/1970). Sint comice autologile pe care și le aduce; A. Marino laudă pe A. Marino („...s-a întimplat să scriem prima biografie a lui Macedonski, prima „Operă” a aceluiași poet, prima introducere în critica literară (...) Prima carte de idei literare, etc., etc.”) — demonstrîndu-ne că nu Maiorescu a inventat totul, că l-a mai lăsat cite ceva și lui A. Marino. Palida sensibilitate, probabil, îl împiedică să deslușească ridicolul situației de a se propune, alături de Maiorescu, descăleător critic. Aceasta e însă o ambiție mai veche a cercetătorului, etichetă originală

de a se prezenta cititorilor, utilizată din belșug în deschiderea Introducerii în critica literară, unde după o „grandioasă” înșiruire de merite personale constată, „nu fără satisfacție” că ideile sale „...au făcut posibil să se vorbească efectiv, de cîteva ani încoace, de o nouă critică românească” (v. pag. 11—12).

În fața unei „chuse de finesse”, reacția sa e cit se poate de explicable: el dorește să spargă mărgăritarele... Al. Ivasiuc îi reproșează, pe drept cuvînt, „metoda polemică a insultei”. Nici enumerarea de merite personale, nici chiar plurelul majestății, n-au făcut niciodată temelul unor Sainte-Beuve, Maiorescu, Vianu sau Călinescu. E momentul s-o spunem deschis, deoarece A. Marino s-a erijat fără sfială, în rolul pretențios și demodat, de „tutore” al literelor românești. În zilele noastre nu poate inspira încredere tipologia judelei despre care Thibaudet spunea, că analizînd un autor „îl dă lecții urcat pe umerii lui și lasă, firește să se-nțeleagă din această poziție că e mai înalt decît el, că știe mai mult decît el și ar fi făcut mai bine ca el.” Mai multă modestie în expunere și după cum s-a văzut, mai multă probitate științifică ar fi, desigur, în favoarea scrisului său. Ambițiile de-a fi cu orice preț, „șef de școală” nu pot fi impuse, rolul criticului decurgînd din talent și valoare. Reacția lui A. Marino e însă, un test semnificativ, manifestare pe care autorul Operei lui Macedonski a repetat-o ori de cîte ori a fost pus în fața unor probleme de lirism și creație.

În cartea sa, Nicolae Manolescu ne oferă un „model”, adică după definiția lui Lévi Strauss, o sinteză de mit și ipoteză științifică. Blaglanul Zamolxe fusese strivit de propria statură. N. Manolescu dorește să spargă o veche statuie, să ucidă monstrul numit certitudine, cuibărit în masca pe care timpul o așterne peste fața ficărilor clasice.

Contradicția lui Maiorescu e noutatea unui mod, ceea ce sperie puțina imaginație a spiritului geometric.

Mircea VAIDA

avant premieră editorială

LAURENȚIU FEIGA

Moartea lui Orlicu

Roman. Editura „Eminescu”.

MARIN MINCU

Calca Robilor

Poezii. Editura „Cartea Românească”.

posta redacției

A. CORSINI. Trebuie să recunosc că de multă vreme n-am mai găsit în sacii mei de poezii trei schițe — ale aceluiași autor / care să-mi placă atît de mult. Sint niște lucrări ciudate, toate la un loc formează un fișet straniu, îndurerat mai mult decît înfricoșat. Voi încerca să le public.

ANATOL GHERMANȘCHI. Parabole răsuflate. Mai ciripite pe la subțiori, mai ajustate pe la buțele... dar vechi, prăfuite, suflă peste ele și nu rămîne nimic.

MIHAELA D. Poeziile dumitale mă pun în derută. Unele — de toată mîna, altele, cum ar fi „S-asteptăm” vorbesc de talent. Nu pot pronunța un verdict. Citez o strofă care mi-a plăcut: „S-asteptăm pînă se priguiește timpul / Lîngă jertfe de cerbi netuși / Pe arcadele clipei mirate / Să ardă cuvîntul nemărginirii / Și să ne rugăm pentru culoriile făgăduite”. Treci pe la secția noastră de poezie.

LIVIA ȘTEFANESCU. Ai 19 ani și oscilezi între poezie și pictură. În poezie n-ai har; în urez din toată inima să ajungi un mare pictor.

ROMY BETHULLA. „Rochia de seară” e frumoasă — din păcate ti lipsesc trandafirii și două sau trei paiete care să scapere în lumina sălii de bal... Te sfătuiesc s-o mai lucrezi și să mi-o trimiți din nou.

I. B. Schițele care n-au apărut, au fost, carevasăzică...

I. AL. GALBEN. Ultimul pic era atît de plin de noroi și de must încît ca să-l arunc la coș, a trebuit să-l smulg cu penseta dintre celelalte.

S. B. Imi e ruda. „Signor Neagu (ne cunoșc eu, cu toate că n-am fost în el de cînd eram mic copil. Mama e din G... (tot din familiile lui Neagu). După cum întorci fraza sintem neamuri, nu încapere nici-o îndoielă. Al doilea semn care mă face să cred că am fi rude e dă că plesnim gramatica-n bot chiar de la primul rînd: „Cînd ve-ți vedea pe treapta de mijloc a cerului etc.” Și pentru că scris e și ne iubim rudele voi mai înșira aici cîteva fraze din „Strigătul iubirii”: „O zi moare, alta se

naște, și tot așa pînă la sfîrșitul sfîrșitului va supraviețui o lume nemuritoare” (...). „O iubire se stinge, alta se aprinde și mistuie cu flăcările ei vrăjite o parte din lumea muritoare — lume pe care o urmărește nenorocul la tot pasul”.

În încheiere te rog să transmiți la toți ai noștri — c-am fost în spital la Iași și că acum sint bine sănătos și să nu-mi mai trimiți schițe polițiste (noi în familie nu ne batem cu pistoalele, ne batem cu cuțitele) și să-mi scrii cînd tăiați porcul.

Fănuș NEAGU

COSTACHE CORNELIU. O scrisoare plină de autoidoiești: „Mă simt ca un pușoi de zburătoare ce-și scutură cu sfială pennele înaintea primului zbor (...). Rugindu-nă să fiți binevoitori și să-mi dați căldura de care are nevoie un „pușoi” în primele zile de viață, mă retrag respectuos și senoz”. Vă înțeleg mila, tenără pe care o nutriți ființei dv. plăpînde și, fiind de acord cu comparația îndrăznesc să vă întreb: de ce credeți totuși că trebuie să zburători? Există și „pușori” domesticici, care nu se gîndesc la așa ceva, și, bine fac. Biblică, oricît s-ar căzni, nu va ajunge niciodată pajură. Chiar cînd filozofează, de la „îndătimea” gardului, „Stau la umbra omenirii / și privesc cum se succed generații... / Una, două, trei”. Regretăm, nu ne-ați convins.

ANA BRINDUȘA STAN. Mi-au plăcut mult poeziile Colivia și Cînd iarăși, din care citez: „Aproprie-te încet, atunci cînd scoici / se rotesc nebune, tenără, fîșînd / rămășițe murdare de sînt / și rup miazănoaptea pădurii arzînd / în capul miratelor pășări. / Și fugi cînd vei simți sub călcie / creștetul norilor / scufundați în fîntini / și uită că ai venit / și alunecă în frunze mîscarea din pășări / și aruncă privirea / la pietrele din drum”. Rețet, mi-a plăcut. Mai trimiteți.

JUANITA F. Știam eu că nu te glumit cu temperamentul „spaniol”. „Merg / șoptesc ceva / de neînțelese chipurile ascunse. // Chem... / de prin / ceasul cel dinții / goul / să-l astupe. // Uit... / și nu vreau / să mor de tot. // Tip... / și-a rămas / doar ochiul / mort / goul să-l astupe”. Ole!

MEZIN ELENA. Pastelul, oh, pastelul, dulcele și dragul de el: „Toamnă tină-ră și veselă ca o văduvioară / A lăsat în urmă, zilele calde de vară / Grădinile se-mbracă în voal de borangice / Frunzele se ofilesc pic cu pic / Florile încep să se vestejească / Farmecul a încout să le părăsească”. Așa este. Și?

AIFTIMOAIIE AUREL. Delicioase versuri: „Am visat alaltăieri / Că stăteam cu tine / Pe o bancă într-un parc / Și vorbind de lună, // Chiar atunci în raza ei / Ne-am îmbrățișat. / Tu mi-ai dat o sdrutare / Eu te-am strîns la piept”. Formidabile, mai ales, rimele.

ROȘU TEODOR. Să știți că vîrsta autorului nu este nici singurul, nici principalul argument care ne convinge de valoarea unei poezii. Cuvîntul Efemeritate inventat ad-hoc de dv. pentru a intitulă astfel o poezie, imi displace profund. Imi amintesc cum, eu mai mulți ani în urmă, un critic obscur deriva de la adjectivul găunos substantivul găunozitate.

Cezar BALTAG

avant premieră editorială

DIMITRIE STELARU

Înalta Umbră

Editura „Eminescu”

PETRE SĂLCUDEANU

Un biet dunic și o biată crimă

Editura „Eminescu”

MIRCEA MICU

Tecama de oglinzi

Editura „Eminescu”

GHEORGHE ASTALOȘ

Vin soldații — și altă plece

Teatru Editura „Eminescu”

MIHAI PROTEANU

Porțile lui Vama Cătarama

Roman. Editura „Albatros”.

Moisei

Inscripție la monumentul înălțat de Vida Geza

Țărâni cu fețe de lemn
Sint numai credință și-n demn,
De unde singeră soarele
Și le rețeaază picioarele,
La veghea tăcută, ce arde
De mai departe de moarte,
La pavăza țării și-a casei,
La ochii miresei, frumoasei,
La câmpăna veacului, sus,
La cântecul încă nespus,
Credința în Iza și Mara,
Indemn să le legene seara
Aleanul baladelor Pintișii,
In hore cu solzi ca arginii,
Ei, crainici de vremi viitoare,
Uciși dar rămași în picioare,
Mulțindu-și suflarea în stei
Cu zeghea pădurii pe ei.

Joc Păduratic

Copiii adulmecă, amestecând poveștile,
Ihtiozarii, peste cetății, le-aduc vestile —
Singela lor negru, spărgind vinele.

A năclăit munții, cărările, colinele,
A impietrit în colțuri de stîncă
Și din cerul nostru mănincă,
Veghează ochi galbeni în voci, în povești,
În solzii brazilor îmbrășiați pe creste,
În spaimele noastre din care răsare
Soarele peșterilor cuaternare,
În somnoratul, neadormitul,
Răscolind în noi începutul și poate
sfârșitul.
Ah, soarele, pasăre-pește, astrul
stihilor
Din jocul păduratic al copiilor!

Horă la Prislop

Munte, frunte lângă stele,
Din legendă, din istorii,
În poiana zilei mele
Ți-oi rotăi hotarul horii,
Zimbrii, descălecătorii,
Geana lunii să nu-nșele
Și-ou cărat din sate zorii
Cadrilor, ispițiilor.
Fetele rîvnesc inele
Prea ascunse de feciorii
Îmbătați, de foc, cu ele.
Cîntă cetera ardorii
Istovindu-și doruri grele
Din legendă, din istorii,
Munte, frunte lângă stele.

Despre simplitate

Am fost găzduit odată, în străinătate, într-un hotel foarte luxos, inadmisibil de luxos, imoral de luxos, și, după câteva clipe de încintare m-a năpădit tristețea... Sper că nimeni nu mă scuza în acest caz de ipocrizie, asta se poate întâmpla oricui. Alții vor susține că senzațiile lăstate de un hotel de prim rang n-au cum să constituie motiv de meditație; cum eu simt că nu există teme speciale pentru meditație, subiecte la care reflectăm și altele pe care le ignorăm, n-am putut să nu-mi urmăresc reacțiile. Sensibilitatea noastră e mereu supusă la presiunea și atracția obiectelor; eu am văzut oameni plîngînd de bucurie în fața unei bucăți de stofă ca să nu mai vorbim de emoția aproape lirică pe care o trezesc noile mărci de automobil. Am văzut femei în stare de crimă spropoape pentru o greșeală făcută de croitoreasă. Desigur, ceea ce mă întrista în acea cameră de hotel era faptul că ea oferea mai mult confort decît avea nevoie omul. Ca să fiu sincer, telefonul instalat în baie nu mi se părea chiar indispensabil. După convingerea mea tot ceea ce depășește strictul necesar implică vulgaritate și dispreț pentru ceilalți. Aceasta nu e, Doamne ferește, o teză etică, ci sentimentul firesc, nesprînjnit de nici o idee, pe care-l trăiesc de cite ori presimt atacul obiectelor. Desigur acesta e un sentiment pe care eu îl trăiesc și nu e obligatoriu să-l trăiască ceilalți oameni.

jurnalul unui martor ocular

crede că tocmai cravata, pe care atunci a descoperit-o într-un magazin, e ceea ce îi lipsește și că achiziționarea unui obiect îi poate reface echilibrul. Echilibrul nu e veșnic, și cel obținut prin asemenea mijloace, ca atât mai puțin... De aceea el își va îndrepta imediat atenția spre alt obiect — și așa mai departe. Obiectele au încetat să fie doar utile, necesare, practice, ele au acaparat viața psihică a individului, asta e nenorocirea care se poate naște. Lumea obiectelor devine o lume a certitudinilor, o pereche de pantofi pare să fie preferabilă unui suris echivoc. Obiectele constituie pentru unii justificarea vieții. Cineva mi se plîngea că, uite, are patruzeci de ani și încă nu și-a cumpărat mașină — oare nu și-a ratat viața? Proiectele comune de achiziții materiale creează iluzia de comunicare, după ce proiectele s-au realizat, apare plictiseala, și pe urmă, alte proiecte. Și această goană după achiziții se numește „goana după fericire”. Eroare răspîndită, căci nu confundăm adeseori fericirea cu plăcerea. Ori eu simt că fără simplitate nu poate exista fericire. Mi-aș permite — deși nu e prea indicat să aduc drept argument experiența altora — să mă refer la reacția pe care a avut-o Socrate în timp ce se plimba prin imbelșugatele dughene ale Ateinei: „Doamne, cite obiecte de care eu n-am nevoie”. Și era fericit pentru asta.

Teodor MAZILU

PUNCTE DE VEDERE

Vechea și statornică predispoziție a lui Cornel Regman pentru comentariul critic din plin îmbibat de spirit polemic — un spirit polemic, aplecat cu crîncenă voluptate să vadă mai peste tot comploturi machiavelice și lamentabile abateri de la etica profesională — și-a găsit în sfîrșit formula ideală de manifestare. Ceea ce se vedeă oarecum la modul insinuant, deși destul de pregnant, în volumele **Confluente literare și Cărți, autori, tendințe**, de data aceasta, în volumul **Cică niște cronicari**, se structurează în modalitate critică definitivă circumscrișă, rigurilor unui statut ce nu mai comportă nici un fel de dubii. Substanța polemică a ultimei cărți a lui Cornel Regman se revindică de la următoarele două elemente ce par a particulariza psihologia acestui critic: tiranica și nevindecabila suspiciune față de integritatea morală și de competență profesională a confrăților, de o parte, și o tot atît de tiranică și de nevindecabilă încredere în propria-i judecată, aceasta din urmă predestinată, singura, să intuiască și să realizeze întotdeauna adevărul, exercitîndu-se neabătut între limitele absolutei obiectivității, de altă parte. Dichotomia implicată în fabula urmușiană de la care se imprumută titlul volumului este, în acest sens, cit se poate de limpede. Zice straniu fabulistul în primele patru stihuri ale compunerii sale: „Cică niște cronicari / Duceau lipsă de șalvari. / Și-au rugat pe Rapaport / Să le dea un pașaport”. Așa dar, cine intruzează pe numitul Rapaport și care ar fi misiunea lui nu-l de loc greu de ghicit. Cit despre lipsurile netrebnicilor cronicari, ce să mai vorbim!

Intrucît convingerea sa fermă este că, fie și „pentru scurtă vreme”, „critică în genere, cronică literară îndeosebi” a devenit „ancilla, serva fidelă a modelor filozofice și de tot felul” (vd. articolul introductiv al cărții: **Ceva despre cronicarul literar**), Cornel Regman se simte grabnic chemat în a-și „da osteneala să coopereze” la opera de eradicare a pustitorului flagel.

Să fim bine înțeleși: nu este vorba nicicum de a contesta legitimitatea formulei critice adoptate de autorul volumului **Cică niște cronicari**, intrucît, principial, nici nu se poate să nu aderi la dezideratul formulat de însuși Cornel Regman, în sensul „considerării cronicii literare ca o discuție deschisă între participanți, care-și dau sau nu dreptate unul altuia, sporind prin însuși acest fapt interesul dezbaterii”. Deci, din acest punct de vedere, cum se spune, toate bune și la locul lor; numai că recenta culegere de articole a criticului conține, într-o măsură mai mult decît suficientă, probe care, în ce-l privește, contrazic intru-totul valabilitatea practică a unui asemenea deziderat. Să reținem, mai întâi, împrejurarea că folioanele incluse de Cornel Regman în sumarul cărții sale au fost scrise și publicate în momentul în care operele și scrierile ce formează obiectul interpretării lor fuseseră, în general, deja receptate de către majoritatea cronicarilor literari. Faptul, evident, face imposibilă orice „discuție deschisă”, capabilă să sporească în vreun fel „interesul dezbaterii”. Așa se face că, în spiritul și în lîtera lor, textele cărții — să le zicem „cronica-cronicii” — au intru-totul alcătuiture unor sentințe judecătorești supreme, definitive, care exclud orice drept de replică. Admițînd totuși că unul sau cîțiva dintre cronicarii vizizați s-ar încumeta la angajarea unui dialog polemic cu „cenzorul” lor, rezultatul ar fi dezarmant, căci Cornel Regman ar respinge de plano posibilitatea ca cineva să aibă dreptate în dauna lui. Citească oricine **Epilog sau cronică unei cronici la „cronica cronicii”** și se va convinge de temeinicia acestei afirmații. Copleșit de valul invectivelor celor mai specializate ale retoricii, neinspiratul preopinent se vede, pur și simplu, pus la zid. Vrem să spunem că în fața unor „argumente” precum cele ce urmează nu-ți rămîne decît să te lași păgubaș: „Bunul-plac de a se droga cu vorbe, bunul-plac de a înălța osanale din pur senin (sic), bunul-plac de a osîndi sau a trece sub tăcere, păstrînd aparența celei mai desăvîrșite obiectivități, bunul-plac de a-și apăra în neștirea interesele în vîzul public, sub ochii cititorilor unei țări întregi, sau mai pe scurt — bunul-plac de a stabili o politică a bunului-plac”. Sau: „Dar năruval considerărilor și demonstrațiilor sumare, al ideilor supte din deget, ieri un fel de mini-marxism, azi un fel de mini-metafizică, cu mereu aceeași năucitoare pretenție de a rezolva totul într-un paragraf? Dar judecățile vădit partizanice, profitabilul apologetism, genuflexia în fața mediocrității în putere și a rebutului botozat cu ceremonial succes? Dar scandaloasele uri puse pe compromiterea pe minimalizarea, pe desființarea „adversarului”, sau, cînd aceasta nu era cu putință, pe... uitarea lui?” Etc. etc. În această direcție, a

„Cică niște cronicari”?

„talentului” de polemist de care dă dovadă Cornel Regman, ar mai fi de adăugat că mostrele de mai sus nu fac decît să sintetizeze tonul și limbajul cvasitolal al cărții, căci iată și alte câteva specimene: despre cineva se spune că este adeptul unei critici similare cu „practica dopării (s. aut.) din sportul mondial”, iar la altcineva este denunțată „maniera cam pompoasă (și... pompiară)” unui prozator i se impută „comentarea faptelor (cu) o sfectare de proaspăt cuceritor al vieții”, iar altuia, de excepțional talent, i se aplică formule de tipul acesta: „mandolinism literar-eseistic”, „nonșalanța supravagheate în oglindă”; metaforele din poezia unui fruntaș al generației tinere „se bruftuluiiesc”, la un istoric literar de anvergură se vorbește despre „viziunea

Ar însemna însă să denaturăm adevărul, dacă am lăsa să se creadă că absolut toți cronicarii cu care Cornel Regman se „confruntă” sînt „bruftuluiși” în maniera relevată mai sus. Nu, faptele nu se prezintă tocmai așa. Polemistul nostru e un strateg și, ca atare, are în vedere și cîteva excepții. Excepțiile respective implică, desigur, două scopuri. Primul scop este acela de a crea aparența imparțialității, a obiectivității. Al doilea, cit se poate de omenesc, cum s-ar zice, este acela de a nu te pune rău chiar cu toată lumea. Pornind de la numele celor acceptați de Cornel Regman (e adevărat, unii doar parțial), sîntem inclinați să facem următoarele distincții: amicii autorului (Ion Negoițescu, Victor Felea, Nicolae Balotă), redactorii unora dintre publicațiile în care au fost tipărite inițial o parte a articolelor din cartea **Cică niște cronicari** (Al. Protopopescu, Ion Oarcășu, Gheorghe Grigurcu), confrăți de conformitate temperamentală similară (Marian Popa) și, în sfîrșit, critici în legătură cu care, din motive lesne de înțeles, este recomandabil totuși să menții cel puțin un modus vivendi (Al. Piru, Nicolae Manolescu).

Dacă, din pricinile arătate, „cooperarea” autorului cu confrății săi critici eșuează în răfuială belicoasă (ceea ce, din capul locului, așează sub semn neficacității chiar și acele aserțiuni care altminteri, pot fi întemeiate, juste), așadar, dacă sub această latură **Cică niște cronicari** este expresia unui temperament critic fundamental diformat de propriile-i avataruri exclusiviste, intolerante, rămîne de apreciat natura raporturilor lui Cornel Regman cu operele și creatorii aflați în „litigiu”. Dată fiind compoziția articolelor, în care locul dominant îl deține partea de „cronică a cronicii”, ne-am fi așteptat ca profilul criticului să fie substanțial, în sensul propunerii unor judecăți de valoare și a unor viziuni interpretative sintetice, în măsură să edifice pe cititor dintr-o atare perspectivă. Iată însă că și de data aceasta situația se prezintă tot așa de dezamgitor. În cele mai dese cazuri, spiritul intolerant, dominant în demersurile polemice cu cronicarii, își prelungește antenele și în planul percepției critice a textului literar. Atitudinea simpatetică, guvernată de ingenuitate, de plăcerea indicibilă a lecturii — element absolut indispensabil oricărui recepții critice constructive, creatoare — este înlocuită de cu totul altă atitudine, contrarie acesteia, anume, de una declarat adversativă. Pentru Cornel Regman, grație acestei stranie substituiri a normelor psihico-intelectuale specifice actului lecturii, un volum de nuvele, un roman, o culegere de versuri sau o monografie, înainte de a fi valori estetice, sau, dacă e cazul, non-valori, devin, cel mai adesea, un soi de adversari diabolici, care nu merită altceva decît să fie învinși cu brutalitate, striviți fără milă. Spectacolul oferit de analizele criticului este nu odată tragi-comic, însușire anunțată în cîteva rînduri chiar prin titluri: „**Echinouxul nebulilor**” și **delirul criticilor**, **O interpretare nouă a operelor lui Rebreaun**. Cit de nouă?, **Grigore Hagiu asumuindu-și riscurile**. Un **quaker prezice sfîrșitul critice literare**, „**Ingerul a strigat**”, **criticii s-au predat**. Cit despre limbajul utilizat, exemplele citate mai înainte (cărora nu le mai adăugăm altele, de tot imunde, din firesc respect pentru cuvîntul tipărit) sînt, desigur, concludente.

Desen de ARACHELIAN MINAS

de mamă mașteră” și de „reflecție-rinjet”; în sfîrșit, unui tînar critic îi sînt aplicate etichete precum: „Insanitate care descurajează orice bunăvoință”, „încurcarea manetelor”, „roade ale purei grafomanii” ș.a.

Dacă asemenea „ziceri” și foarte multe altele — din păcate, aștea dintre ele aplicabile însuși plămuitorului lor! — definesc harul de ironist al lui Cornel Regman, har pe care unii comentatori sînt inclinați să i-l atribuie, în ce ne privește, mai degrabă acceptăm cu seninătate să fim suspecți de completa absență a simțului umorului, decît să „prizăm” atari produse ale spiritului critic regmanian.

ALEXANDRU MIRAN

Locul soarelui

Răsăritul crinilor aduce ziua,
riul spumează porunci de începuturi,
sufletul de-aramă se topește.

(Aseară piine mi s-a dat și apă.
Suise apa din fîntinile adînci,
căzuse piinea din ogoarele din cer.
Aseară bufnitele vechi
mi-au filfilit în timp ce stam pe lespezi,
neocrotit, lipsit de purpură și singur.)

Și-acum aud: mă strigă tulnicul departe,
departe, prea departe și aproape,
acolo unde sufletele par miresme.
Ciobanii și-au lăsat berbecule la stîna,
plugarii fierul ruginit în brazde
și preoții utrenia-ncepută pe altare.

Iar eu, desculț voi trece peste riuri,
peste roate de ciulini voi trece,
Pietrele de jalea mea vor plînge,
cadrul lumurii își va schimba trunzișul.
Peste oameni și hotare voi petrece,
peste stîpi voi răsturna lumina;
numai Dumnezeu va fi cu mine,
Domnul plînsului statornic.

Casa mea să fie orișunde,
ridicată lângă drumurile tale,
unde tu ești tu, fără-ndoială.

Luțerarii la cină îmi luminează vinul
cînd ciungu-și amînește troițele dăltuite,
olagul calea răzbătută
și călătorul jarul viu din vatră.
În somnul lor va-nmuguri întreaga lume
iar peste trupurile lor lemnoase
sfîlnic Duhul Sfînt va cerne rova.

Și-afîția ghiociei voi izbucni din umbră,
încit, venind în grabă, porumbelii
se vor mira și sâruta livada.
Afîția ghiociei voi izbucni din umbră,
încit mă-ntrub dacă sormanu-mi suflet
va fi destul de pregătît să-i îndrăgească,
nedamolît și liber, veșnic unul.

Ploaia stelelor zvonește despre tine,
pentru tine se trezește-n hău o lume,
cîndurile fagilor te mătură, ploioase,
fiacăritele chiparosiilor se-nalță-ntruna
cître bolțile împărăției tale.

Noaptea, unul sunt și singur.
Noaptea, pește prag arunc cenușa.
Noaptea, stele ard în lacuri.
Noaptea, clopote descîntă dulce.
Noaptea, mă-nfrădesc cu lutul
și cu frunza și cu adormirea.

Din ne-nceput în nesfîrșit se mută cerul,
din veac în veac mă mingiea cuvîntul,
mă fulgule cenușa arselor pămînturi
și drumul morților căzut mi-l întărește.

Coborău pe dovada vieții mele,
binecuvîntă înruirea mea cu fagii
dar nu-mi îndeplini nimic, tu singur mare,
sfios vindcător, lăuntric soare!
(Din volumul cu același nume)

PARODII de MIRCEA MICU

LEONID DIMOV

Rondelul papucului sting

Papucul sting mă cam strînge
cum pe un inger poate-
strînge
costumul alb de calitea
cu nasturi roșii, ca de singe.

Și de comandă el era
și-avea apucături năvinge
papucul sting ce mă strîngea
cum pe un inger il mai strînge.

Aveam dureri distincte-n piept,
vechi racile de muhaia,
și l-am mutat din stînga
în drept
că era simplu dar inept.
Papucul sting mă cam
strîngea...

EMIL BRUMARU

Dulceață de caise

Șerbat mustind în razul cămărilor cu praf
alătura de putini gravide cu oțel.
Matanul de Angară stînd ca la fotograf
încălăcîndu-și coada de ucenic ascet.

Atunci prin clar-obscurul de pepene duios
aluneci ca o minză cu șold de ceapă lîină,
inger cu păr ca hreanul grădiniiei ce m-ai
scos
din scaunul cu plușuri rotund ca o
măslînă.

Miroase o verbină și-o varză timpurie
și sîniți țai ca două gulii decaritate
se-nșurubează foarte, și țărăși mă îmbie
spre asprele ispite din „Cartea de bucate”...

Alunecă-ți liana alunului din trunchi,
înlenevește-ți mina ce mingie frumos
pune-mi bărbia aspră pe albul tău
genunchi
și, ah! mai dă-mi iubito o lingură de sos...

DUMITRU M. ION

Balada XXXV

Totuși peste mine trece că
ruța neamurilor moarte
și mă caută mai jos de
cîntînd sirap de mure.
Și vor veni atunci cu pure
ci de insomnii și de levant
întors cum numai eu știu asta
dacă aș vrea să spun cuiva.

Pe lîngă urși treacînd cu
minji nu-i supăra să nu se
scoa
le și să întrebe de ticheț.

Și lîngă tine astfel pup
itru! meu încet îl trag
și scriu aceste versuri tris
te pe-o lubanită cu-n briceag.

omul acela minunat

Ce suflet, ce caracter, și ce mod minunat de a privi lumea. Dacă ne gândim numai la seara cea, caracteristică pentru drumul frumos ascendent care i-a purtat pașii nu trebuie să mai spunem nici un cuvânt în plus.

După ce a dansat câteva tangouri, eterne cum le spunea el în intimitate, s-a retras în balcon. În spate toate senziurile, iar alături o ladă cu sifoane pline. Cum intra cineva în balcon și dorea să ia unul din senziurile frumoase și colorate lua un sifon și îl stropsea având pe figură unul din zimbetele lui de sărbătoare pentru că era într-adevăr sărbătoare fiind ziua ei iar ea fiind a lui. Toți erau rupți de foame și stropiți de sifon și numai Marius care era cel mai bun prieten al lui putea să ia din când în când un senzi fără să iasă din aventura asta prea stropit pentru că alegea întotdeauna momentul când se termina un sifon și începea altul. Apoi, pentru că toți erau inebuniți de foame și nici nu mai dansau din

cauza asta, au dat năvală în balcon și au luat tăvile cu bunătați iar Dragomir a rămas acolo în balcon prostii, parcă ar fi fost paznicul turnului din Pisa bineînțeles după ce acest turn s-a culcat pe o parte ca un porc odihnit și vesel. Doar vreo ciflva dintre cei cu suflute mai alese, dansau preocupati și detașati iar ceilalți se repeziră pe senziuri luind mai multe decât ar fi putut minca și ascunzându-le prin bibliotecă sau sub mocheta grea, pufoasă, pentru orele din spre ziua când nu se va mai găsi nimic de mâncare. Unul mai lacom, pe numele lui adevărat Liviu, a sustras din acvariu cei trei carași i-a pus într-o tigaie și i-a prăjit. Era vorba de carașii Costel, Carmen și Dominic aduși cu mare greutate tocmai de la Dunăre într-un borcan. Și după ce toți au mâncat s-au dus în balcon să vadă ce mai face Dragomir. Ei bine, Dragomir stătea și cum trecea cineva pe stradă îl stropsea cu sifonul, și toți s-au indignat pentru că se știe că la o anumită oră sifonul e mult mai scump decât vinul și atunci, Lucia, nu Santa Lucia ci o Lucia oarecare l-a invitat la dans. Tocmai se cînta un tangou celebru, care făcuse deja ocolul lumii, și Lucia ar fi vrut să-și lipească trupul lasciv de al lui Dragomir și așa înălțându-i dar ce să mai vorbim pentru că Dragomir o refuzase aproape vehement. Cine ar fi putut să bănuiască intențiile lui pentru că atunci când au venit pe balcon n-au văzut decât o mână, ca o ghitară, agățată de marginea balconului iar Dragomir atîrnînd de partea cealaltă și sub el era un întuneric desăvîrșit.

„Ce faci acolo?” l-a întrebat Lucia, care, nu mai era un secret pentru nimeni, îl iubea, îl iubea, îl iubea.

„Mai am puțin și cad”. Dar l-au tras înapoi pe balcon și apoi în cameră. Au pus pentru el același tangou lasciv și Lucia a dansat cu el dar nu prea mult pentru că el de frică a leșinat chiar la pasajul acela pa-pa-papam.

Poate s-a omis să se sublinieze că în orice situație, cit de deosebit ar fi fost, Dragomir rămînea același. La această onomastică putem spune că doar el a rămas întreg. Pînă la urmă și gazda și-a pierdut cumpătul și echilibrul. Unul din invitații dormea sub pian învelit în covorul gros, altul dormea încovrigat în dulap după ce scosese de acolo toate alburile iar pe o tină, o sportivă ratată, au culcat-o pe niște coji de nuci și cutii de conserve desfăcute și i-au lipit pe buze, în cruce, două fișii de leucoplast pentru că nu mai putea fi oprită să cînte la nesfîșit „Țărâncuță, țărâncuță”. Și cum spuneam dezastrul era total cu salata de beuf

îndesată în pendulă și minjit un Grigorescu, e drept că era imitație dar era totuși un Grigorescu și în acest vacarm, în această nebunie Dragomir era același. Îi povestea unui tînăr mare și gras care era foarte obosit minunile unui plănuit ocol al pămîntului și despre credința cinilor pe care îi tîbea atîta. Dar tînărul acela gras a adormit pur și simplu în brațele lui Dragomir care deși nu părea în stare l-a luat și la depus printre ceilalți în patul lui.

Se luminase de ziuă, în cameră era acum o lumină plăcută de dimineață frumoasă de primăvară care îmbia la plimbare dar toți dormeau. Printre cei întinși pe pat Dragomir o zări pe Edviga, fata cu care venise el. Nu-l mai interesa începînd din acest moment pentru că uitîndu-se în ochii ei pe la ora două după ce fusese adus din balcon nu mai zărise limpezimea aceea care îi plăcea atît de mult mai ales în ochii unei femei și mai ales în ochii femeilor sale. Ieși deci pe balcon. Iedera înconjură micul sanctuar. Flori peste tot și răpit de frumusețea priveliștii și de aerul curat nici n-o zări pe Lucia care se uita dintr-un colț la el. Când o văzu tresări de surpriza apariției. Nu se aștepta. Credea că fata plecase acasă dar iată că nu se întâmplase așa. Fără să-și spună nimic dar cu o intensitate evidentă în priviri se îndreptară unul spre celălalt și se așezară în șezlongurile puse pe terasă unul lingă altul. Dragomir îi întinse o țigară Luciei și începură să fumeze.

— Am ieșit pe terasă, Dragomir. Eram sigură că o să vii și tu. Te deosebești atît de mult de ceilalți.

Dragomir tăcu. Scena era plină de semnificații și deodată îi trecu prin minte și invitația aceea a Luciei să danseze cu ea cel mai frumos tangou al serii și privirile pline de dragoste și își dădu seama că dacă nu se opune această oră matinală poate să constituie punctul de plecare a unei frumoase idile. Privi atent fata. Păr castaniu, bogat, ochii cu ușoare reflexe albastrii, pielea albă și probabil fină și catifelată. Chiar acum se ridică să aducă o scrumieră. Ce mers și ce siluetă! Picioarele, această fascinație perpetuă, parcă erau de minz iar sinii, sinii erau, ca să folosim un singur cuvînt, violenți. Fata se reînnoiește pe șezlongul ei și puse scrumiera jos pe ciment.

— Dacă vrei să povestești ceva dă-i drumul. Eu sînt foarte fericit că stau aici lingă tine în această dimineață minunată. Poate vrei să-ți povestești viața?

Dar pentru că pe terasă nu s-au spus decît banalități și părăsim scena împreună cu Dragomir și cu Lucia. Acolo, înăuntru, rămăseseră toți printre care și Edviga care avem motive să credem că l-a regretat imens pe Dragomir. Bănuiala noastră este confirmată de atitudinea ulterioară a Edvigii care a încercat din toate puterile să-l aducă înapoi pe Dragomir dar fără rezultat însă. Cine a pus-o să adoarmă în patul acela lat tocmai când era mai important și la ora cînd se făceau și se desfășeau toate pe lumea asta.

CORNELIU OSTAHIE-COSMIN

Balsam de aminare

Văzduh mințit, balsam de aminare, nasterea ta nu s-a-nîmplat vreedată, ci numai zodia frumoasei vrăjitoare te-a-nlîntuit cu virsita nechemată.

E un descîntec dulce în plecare de cînd rodește steaua fîntîni în morții dragi, dar noi ne îngropăm în fiecare greșeală neiertată și ne întorcem magi...

Un anotimp egal

Ingenuncheați în simjurile roabe noi întregim hotarul ispitelor din prăzi ori ne-trupăm mai sus de compenele oarbe și-mbogătim o vreme firziul de pe străzi;

e-o lege clătînată în ochiul tău ceros, de-un timp îmi urcă vinul mai tulbure-n pocol de parcă e un zbucium pe care îl-î cerșesc cînd se așterne-n suflet un anotimp egal...

Peste un țarm-eden

Mă-nțunec parcă tot peste un țarm-eden și cum ucide fierea prin păsările mierii îlăzuiră guri, marea de polen care-mi sărută chipul din pîntecele serii!

Profet mințit de stela, cum oare am rămas să reasez în vinuri temeuri fără rost? poate e-o limbă dulce în despicatul ceas precum veninul scurs din șarpele anost.

Confesiune

Nu sufletul nu cunoaște cazna așezărilor fixe — aceste țiguri de alba rotunde oglinzi în care sînt chipuri de ingeri sau nasturi de metal pentru marinari; sufletul nu cunoaște numărătorea de la papagal la litera neagră.

Aș vrea să-i scriu aceluși Dumnezeu care nu așteaptă de la mine nimic pentru că numele meu este o simplă păcăleală făcută de-un clovn muzical cu ajutorul unei trampete... dar cum spuneam de ieri nici o pasăre nu-mi răspunde la salut și mi-e foarte greu să găsesc un alt marcaj pentru văzduh pe care să-l recunoască și sufletul meu. Umblu de obicei cu capul plecat și caut pe șina tramvaielor trifoi și cicoare... Aici lingă antrepozite mi-a spus un copil că se moare Nu știți cumva pe-aproape altă cărare?

Brînduși de toamnă...

Coboară toamna aurie
Cu brume prin pădurea vie...
Mai sus, la deal; mai jos, la vale,
Brînduși de toamnă-mi ies în cale...
Pe-al lerbii verde, larg covor,
Stau mămurit în țoța lor...

Lingă „Iintina Petăli I”...
Căci și din sufletul-î leșîră,
Din dorul lui durut, de dor,
Brînduși, ce veșnic nu mai mor...
Cl-ai-ci, sub codrul de stejtar,
Ca tine, draga mea, răsar
Sullet român, sullet maghiar...

Mă uit la ele și văd bine,
Că una seamănă cu tine...
Prelungă-n chipul-î de mister,
Cu țoța, ca un strop de cer...
Cu ochii mari, privind la mine,
Dindu-mi sărutul din stamine...
În vraja soaptelor din Olt;
Eu sufletul l-î dau, cu tot...
Ia-î, tu, brîndușa mea, discretă,
Fă-ți-l petală violetă,
Dă-î o răcoare, aer sfînt,
Un reavăn, din străbun pămînt...

Și, cum trunzișuri cad în vînt,
Așterne-mi-l pe larba verde,
Ca să rămînă, cum l-o li
Pădurii drag, să mi-l desmierde,

Mai sus, la deal; mai jos, în vale,
Brînduși de toamnă-mi ies în cale.
Pe-al lerbii verde, larg covor;
Drumețul, sfînt în țoța lor,
Stă mămurit, căci vede bine:
Ce bine e așa l... Ce bine l...

Pe-acest pămînt, cu dorul multe
Și cîntece de farmec pline,
Cui stă cu inima s-asculte,
Ca să răsărar răsălate,
De soare-ntr-una sărutate,
Mai sus, la deal, mai jos, la vale,
Brînduși de toamnă-mi ies în cale
Brînduși de toamnă mari, divine...
Și una semănînd cu tine l...

ION NETE

noaptea albastră

Întunericul se lasă rece și scâmb, alunecă pe geam se lipește de ochi și de minți frecîndu-se de piele ca o piscă cu blana îmbătată de răcoare. Prin sticla verzeie, acum tulburată, abia se mai vede cîte un ochi de stea lăcrîmînd de încordare. Mărul, la cîțiva pași de zid frîmțit și umflă umbrele care se ghemulesc la rădăcină.

Rămas singur, casa l se pare o ureche urlașă lipită de noapte, la pîndă după fiecare pas și mișcare...

Se lipi de zidul care îi aburea spatele ca o răsuflare aspră, încordată, și-și ascultă inima cu bătaile întretăiate. Pe marginea patului minile cercetau lemnul lucios. Îi fu frică să se retragă sau să se oprească mișcarea și privirea le ocoli ca pe ceva depărtat, aproape pierdut. Nu avu curajul să întoarcă nici fața de la geam. Gîndurile se retraseră undeva în adînc de cum îi venise în minte despărțitura aia care se numește DINCULO, unde așteaptă cineva. Tremură și așteaptă. Așa îi apuseseră de mic și îl amenințau mereu. Se gîndi acum acela de DINCULO, căruia l se păru că îi și aude clîntănitul, poate veni aproape.

Răceala zidului l se scurgea în oase, grea și cețoasă.

Se mișcă puțin, îndreptînd spatele. Apoi veni fata. Îi auzi mai întîi pașii și nu tresări de loc, pentru-că știa precis că are să vină. Văzu ușa deschizîndu-se ușor, de parcă ar fi împins-o vîntul. Și ea trecu pragul fără să spună nimic.

Cînd leșîră, ploaia continua să cadă îmbrîncită de vînt peste pădurea speriată și casele pustii. Salmii de la fîntînă nu se mai vedeau. Doar poteca atîrna pe pisc albă de ploaie. Parcă era pusă la uscat. Pămîntul cleios se lipea și clefăia sub apăsarea tălpilor.

Au alergat așa pînă la poiană. De abia acolo îi descoperi părul ud în gîvnițe groase care l se lipeau de frunte. Încercă să le răsfire și ea îl atîșne cu mîna. Avea degetele umede și reci. Și le închipul prin întuneric, înroșite de ger și nu mai știu ce să facă.

Pachete de lemne fără coajă așteptau în jur. Lingă fiecare grămadă era o groapă cu apă.

mintul proaspăt, alături, ca un capac. Și în apropierea lui frunze vestețe și cîte două lemne, tot fără coajă, încheiate în cruce.

Fata îi făcu semn spre tufanul crengos care acoperea o margine de poiană. Ajutat de ea ajunse sus, la vîrfuri subțire ce se arcuiau în aerul rece și vîntul zdrobit de frunze umezîndu-le cămășile și ochii.

Își simți răsuflarea rarită, deșirîndu-se. Avu impresia că sînt suspendați în gol, crengile umflăte pieriseră din palme și l se păru că încep să se plîndească hoștește. Uită și de pădure și de poiană și de lemnele albe, făcute pachet, cu groapa deschisă alături.

Desene de MICHAEL GRĂMESCU

Acum clipele se scurgeau anevoios, tîrîndu-se împerecheate cu picăturile reci, care se spîrgeau pe umeri, pe frunte...

Cu obrazul proptit de coaja cu mușchii lipicioși urmări fiecare gînd pînă avu impresia că ar flăcări din el.

Din vale începură să se audă glasuri. Întunericul se subția ca o apă care se limpezește. Pe potecă, în șir domol, veneau rudarii. Cu cămășile albe, fîlînd strînse pe mijloc de brîie roșii și late, se ridicau pe coastă crescînd cu cît se apropiau. Securile agățate de colț lueau scurt. În urmă veneau femeile, fără copii, cu legături mari, albe, în spate. Un început de frică îl scutură spatele.

Fata parcă observă și-l apucă strîns de mînă.

Trebuia să nu mai miște. Strînse dinții și uită de tot. Și de camera goală, care se apropia de el brusc, de parcă o aduceau din vale rudarii pe umăr; și de zidurile negre și reci pe care se alergau gîndaci turțiți, cu o sumedenie de pictoare; și că dincolo era cineva care abia aștepta să cadă zidul...

Totul se amestecă, dispărînd cu groapa aceea de care știa că există doar în povestea veche și uscată ca o bunică. Loviturile dese de secure îi sfîrtează auzul. Uită și de fată și încercă să le numere. Imediat se gîndi că poate nu e bine. „Dar acum e țîrziu”, își spuse și continuă numărătorea. Cînd au aprins focul, umbrele s-au înmulțit ca niște cămăși înghețate atînse de căldură, și noaptea retrasă la cîțiva pași s-a lipit de pămînt. La lumina flăcărilor l-a recunoscut pe Garamia.

Părul alb, uns proaspăt și se revărsa peste umeri împreună cu barba ruginită. Vorbele pe care le rostea se opinteau unele de altele. De parcă scăpaseră în ceva cleios ca o mlaștină. Uneori se oprea, și atunci grupul așezat în mijlocul poienii, pe cojoace mari, îl înlocuia. Și glasurile lor sunau la fel, doar cu mai multă putere și îndrăzneală. Femeile ascultau oprite în marginea poienii.

Garamia a mai spus ceva, după care însoțit de ceilalți a făcut un ocol poienii fără să închidă cercul. Deschizătura a lăsat-o spre poteca pe unde veniseră. În urma lor s-au ridicat și femeile. S-au apropiat de o tufă și au dat în lături cîteva crengi uscate. Două au ridicat un burduf plin și l-au ținut înclinat.

Celelalte s-au apropiat umezîndu-și mîinile și fața. Veni și Garamia în fruntea bărbaților. El apucă burduful și trecu în cruce peste poiană lășîndu-l să curgă continuu. Ceilalți se ținneau după el și-și spălau mîinile și fețele mlaștii, strălucitoare. După ce îl duse la loc, femeile începură să împraștie, ca aruncînd după cineva, lemnele albe. Pe iarba din mijlocul poienii așternură un val de pinză roșie.

Simți iar că tremură. Îi păru rău și căută spre valea adîncă între dealuri, unde satul se desfacea din negură alene, somnuros. Gîndul îl duse din nou la casa și zidul rece, care acum trebuia să fi început să albească.

O bătaie scurtă din palme îl făcu să-și aducă privirea în poiană.

Toți se așezaseră în cerc pe urmele lui Garamia lășînd o deschizătură către cărare și băteau din palme într-un ritm stăpînit de același glas mormăit. Femeile căutau neliniștite la pinza roșie pe care o înconjurau.

Și din nou totul se pierdu undeva sub bătaie accentuată, devenind sacadată. Bărbații se ridicară și făcură un fel de poartă. Cămășile albe tremurau umflăte de vînt. Ochii aprinși cuprînseseră poteca și o fixară îndelung.

Atunci avu senzația că pielea l se usucă și crapă în fișii subțiri, de care se agăța vîntul. Și întră în ritmul lor cu sufletul gata să se rupă. Garamia lovi lemnele pe care continua să le țină în mînă, și tufele care încheiau poteca ceva mai în vale se dădură la o parte, iar fetele tinere intrară în poiană pe sub poarta care se înălțase. Carnea descoperită tremura ca un miez în cercul roșu, închis acum și spre potecă.

Ritmul se accelera și avu impresia că ceva se clatină, se prăbușește. Fetele, cu zîcnete scurte se strîngeau și se desfaceau aproape de mijlocul poienii. Sîinii celor din față se atingeau și tremurau scuturată de friguri. Se apropiau, se atingeau și tresărînd, se retrăgeau continuînd să freacă, răscolite de ritmul din ce în ce mai amețitor.

O dată își dădu seama că se întîmplă ceva; se desfăcură și se retraseră spre margine. După aceea își reluară mersul și se uniră făcîndu-l să privească uitit cum încremenește și ritmul se stinge în tremurul lor. Ultimele tresăriri spasmodice se ridicau ca un abur amețindu-l.

Î-a privit abătut cum întind pe bucăți de pinză mieii fripiți întregi și le-a urmărit mișcările grăbite...

Cînd s-au retras tăcuți, cu cămășile albe ca niște petale cărora cineva le da drumul în vale, în poiană vetrele fumegeau istovite.

A alunecă jos printre crengi.

Tufele cu frunzele uscate îi ardeau pielea. Fata a rămas undeva în urmă. Și n-a mai avut curajul să o strige.

Acasă, liniștea nu mai era așa de adîncă. Și nici nu-i mai păsa de ea.

Peștera prin care apucase se deschidea c-un capăt în poiana rudariilor, al căror șir se scurgea obosit în vale, topîndu-se în culele dealurilor.

povestirile mamei

Măntrebi de prea multe deodată și nu-ți pot răspunde. Tu te-ai dus atunci și m-ai lăsat să bunică-lă. Am rămas numai noi în tot satul, femeile. Și tăică-tu s-a dus apoi s-a-n-tors. S-a dus cu taurul comunei, trebuia să-i ducă Incolu. În josul țării, la Găești, da' s-a întors, numai că nu s-a-n-tors acasă. S-a instalat singur la primărie, și el era de toate, primar și notar, rege și slugă, venea numai la mîncare acasă și după ce mîncă, puneu minile în buzunar, dup-dup, dădea o raită pe după casă, dezlega cîinele și pleca. Nu știu ce făcea că nu mă duceam să-l văd, aveam altepe pe cap, umbliam neagră de supărare. Pe urmă a fost și mai rău, după ce s-a umplut satul de bucovineni și bucovinenele refugiate, cu cătrînte și înflorate umbrau găție și ferchezuite parca erau în petrecere prin sat și-năci așteptau, ale noastre, fie că tu știau, fie c-o făceau pe proastele, mă proslăveau cu am bărbatu acasă, primar, de formă, să mă-ngîmpe, și eu de ciudă și de scribă nici nu puteam descieța gura să le spun... ce să le spun și-mi venea să te închid ochii și să dorm. Să mă trîntesc să se desfacă pămîntul sub mine și să dorm, să nu mă mai trezesc sau să-mi iau lumea-n cap și să mă duc unde-oî vedeu cu ochii. Cred că numai mama, săraca, Dumnezeu s-o ierte și așteptarea să te-ntorci tu m-au mai lăsat în picioare. Da' nu asta voiam să-ți spun. Le știu tu astea. Știi și cum ți-am lăsat înaltele pe la Gherghel cînd te-ai întors, cum erai cu plete, netuns, și eu mă clătinau toată și te-am lăsat în brațe și-am început să plîng. Grigore încă rîdea de mine: „Ce-i, Săveță? Ce te-o apucă? Ți l-am adus acasă... iaca umbliam de o lună de zile pe drumuri, împlinim luna de cînd ne-am pornit și tu în loc să te bucuri că-l teafăr și coșogean-mitea flăcău, cît a crescut, tu plîngi?”. „De bucurie, lasă-mă, nu mă mai ocără”, am zis, nici nu știam ce să mai zic, și tu mergeai în urma căruței, cu plete negre pe umeri, cu puf pe față, că-ți mîjea mustața și-așa de slab mi s-a părut că ești, c-am început iar să plîng. Da' altceva voiam să-ți spun, nu ca să faci ceva, da' să știu. Anu' trecut eram mai în putere, mi-a mers mai bine. Anu' ists, cu ne-căzurile mele, n-am putut face nici zile. Nu știu cum o să mă mai descurc. Nu știu cum, și nu știu ce să mai spun să nu greșesc. Nimic de zis: Grigore și Catinca în le, în le, și în le la copchilă, la Petruța, în le la fetițe, și în le Lianaș, da' pe mine să nu mă vadă. Dacă m-aș duce să le fac lor treabă și numai lor, să le stau lîpă în ogradă, aș fi bună. Altfel, el nu mai știu ce și eu am casă, că am și eu de făcut altce și sînt singură și neajutorată. Uite pe Gheorghie, vîru-miu, l-am pus odată... l-am strigat, trecea pe cărare și l-am rugat să-mi coplească pari pentru plasa asta de gard... a venit și-acu o săptămîină, mi-a cosit peste pîrlu, da' el, Grigore, dacă n-o merge o zi să-i crească punctele la gospodărie, se atacă, nici nu mai poate mîncă. Eu mă duc cu sapa și scormonesc, fărîm bolovanii că-mi zdruccin creierii cînd izbesc cu muchia sapei, să fărîm bolovanii întîrîți ca fierul și abia-și scotoceste cu mare scandal și intervenție la brigadier, nu știu cîte puncte pînă ai o zi și el, cu ferăstrul la umbră lucrează o zi, capătă două și are pretenția la trei. Dacă-i înseamnă numai o zi și cîteva procente, se omoară, pufnește, văleu și văleau și noaptea, cînd l-apucă noaptea cu gealău-n mină, dacă ar putea să doarmă și să-i adune procentele, acolo ar dormi. L-am rugat pe cumătru Dumitru, a venit să-mi ridice gardul... A venit moșu-tu Gheorghie, da' el tîmble. Și asta încă n-ar fi nimic dacă n-aș avea-o pe Euli Diavolița în coastă, aici, că Dumnezeu nu te bate numai dintr-o parte, cînd e să te bată, de să și se urască de viață, cu vecini răi te bate. Lucichili Euli, cum vorbește ea, c-așa vorbește: „Ce mai facile Săveții? Găinile talii în grădina la minile. Euli o să pun băieții să le cotoșească”. Și ce să pună că-n clipa cînd spune asta, găinile se și-ntorc pe sîmț, stîlcite, dacă una nu-i chiar în ceană la ea. Mi-o otrăvit clinii, mi-o opărit piscile. Mă poreclește, mă face în toate felurile, coplii mă strîmbă la gard. Dacă m-aș potrivea ar trebui să-mi iau lumea-n cap, să fiu toată ziua la biserică, să dau pîrticăci sau să umplu prin judecări. Doar știu, că-l cunosc și tu, te lifte spurcate, ce sămintă de ticăloși apucați și bătuși sînt, că tată-su, bătrînu, o sărit cu toporul la Vasilie și odată, c-am început casa și ogradă de cochilărie, au dus numele lui Euli în șapte sale, ca pe-o duhoare, prin blăstămățiile pe care le-au făcut. În ias-primăvară la dezgheț, Euli, cu sapa în mîină, o văd tînd malul la mine pe pîrlu, să bată apa și să-mi inundă ogradă. Cău doi ani la fel. Acu trei ani iarăși, Trăia încă Vasile de cînd a început. De pe cînd a început să-l roadă și boala, că pe cînd era sănătos și-n putere nu îndrăznea. Pe-atunci ne omora numai clinii, fi momea cu mămăligă cu sticlă pisată și umbra, noaptea, cu onerap pe la pomii. Turna onerap se usuce. De răutate. Ce pagubă avea ea că-nfloare un pom frumos în ogradă la mine! De viperă ce e. Era-nainte de paști, soare, frumos, se topeau omețele, gîlgiau apele din toate pîrțile. Mă duc și strîg la ei: „Lucică hăi, ce ți în cap? Ce ai de gînd? Vrei să mîni toarele în ogradă la mine?” „Făcile de cochilărie, zice. Du-tele și mi te rapartează!” Unde să te duci s-o raportezi? Pe cîți nu l-a surmat cu gheara în begetată pînă n-au mai putut oamenii s-au dat-o în judecări, și ce-a pîști? A scos-o cineva din sat să curețe satul de-o spurcăciune împeliată? „De ce fărîmi tu, malul, Lucică? Nu ții rușine?” zice. Da' ea vine cu sapa și-l fărîmă mai rău. Lîngă mine. Sub ochii mei. Ei, aș chiar să te facă să plînești. Eu de peste gard, cum stăteam aplecată peste gard, că n-am trecut de partea cealaltă a gardului, doamne fereste să nu-mi dea cu sapa-n cap, te pui c-o nebună! Cum l-o dat una a lui Iancu Gilcu în cap cu sapa unu' flăcău pe tolocă. I-o despicat căpășma și crezi c-o pîști ceva? Doi bol... Mă aplec peste gard și cum stăteam am început să arăt cu mina întinsă unde-i hatu, da' ea, nici n-am apucat să prind de veste, să-mi trag brațul și harști, mi-o fulgerat mîna cu sapa! M-a umplut de sînge. M-am dus la doctor la Lăzna. Mi-a dat drept în venă, iaca semnu se vede și-acuma. Și mă făcea încă nebună și paralizată. Paraliza-o-ar pe ea binele care ni-l face de-atîția ani, s-o paraliză... Eu paralizată! S-a-ajungă Mircea Bălnișteanu, președintele Comisiei de lămuire, ciuire, s-o-ntrăbe de față cu toată lumea: „Cum să-ți dămnești tu pe dămnești paralizată? Ți dai seama ce vorbă-i asta? Poate să aibă o femeie paralizată cum ai lăgănit-o dămnești, coplii pe care-i are dînsa? Că are o față, uite, care-i la Universitate și băiet care-l știe toată lumea cine este. În loc să-i dai respectu care se cere dămnești îi mai dai și cu sapa? Numai pentru asta și n-ar trebui să te lerte, d-apoi c-a-l făcut-o paralizată”. Mi-o dat procepu, iaca-l sub grîndă, să-l înaltez la tribunal, d-apoi eu am mîntea ei să umbliu prin judecări? Și cu cine să te judeci? S-ajung zilele astea, să mă

trag prin judecări cu Euli? Asta-i, va să zică, c-un dușman din coaste, dar mai am unul. A-nebunit o bucată de vreme în urmă și Gheorghie aista a lui Airine. Nebunit și alta nimic, că nu mai am vorbe, nu știu cum să mai spun. Poate că încă-mi plătește de la Vasile, nu știu. Că-i de mirare pentru toată omenirea. Văr drept, că-mi vine văr drept, cum știi, părinții noștri au fost frați și el nu mă lasă să trec cu oile, pe sub răchiți, pe drumușor la deal. Casa noastră-i în vale, lîngă pîrlu; mai la deal de casa noastră-i Gheorghie, mai la deal de el, Vasile Airine, alt văr, cum ești tu cu Fănița a lui moș-tu Guță, de la Cablă. El socotește-te singur, cum să scot eu oile-n drum, să le duc la păscuț, să le aduc înapoi, fără să trec prin fața caselor lor? Cînd din vechimea vechimilor, de la bun început, de cînd și-au întemeiat bătrîni casele pe vale asta, că pe-aici era pădure, codru întins pînă la Herța, drumușoru de sub răchiți a fost de trecere pentru toate gospodăriile? Spune singur, n-a-nebunit? Nu mă lasă să ies pe drum la deal că se balegă oile, zice, și el are țără. Auzi la el! Să le pun cîte-o trăsătură sub coadă, oilor, să nu se balege pe teritoriul lui! Doamne, doamne, c-așa de tare m-am supărat, c-am venit aicea la gard și

Hai să ne oprim aici să mă duc că strigă factorul. Ți-a adus ziarul. Tare bun om, tare mult m-a servit omu istsa pe mine! Mihai Suha, Suha!, nu-i pot da peste nume, așa nume încurcat are. Ieșeam cu lemnele la drum și el mi le lua cu căruța și le ducea la Petruța la Dorohoi, cît a stat în gazdă la liceu. Da' nu mi-ai spus ce-ai făcut dimineață la Ostăciara! Ți-a spus cum a fost cu țuca? Și ce ți-a spus? Că n-a mai făcut închisoare? Doamne, doamne, ce ți-e omul! Păi el a făcut. Cum a fost, că n-a fost, ce zice el și ce zice lumea, ce-a scris în raport milițianu, numai atît știu că l-au luat, atît am auzit că nu-i, nu-i, l-au luat și-n timpul aista iaca s-aude că el a murit... adică nu, că eu ls cu mîntea la Vasile. S-auzise că el o omorît pe altcineva. El da' în ce hal l-a omorît! El nu spune, ce să spună, cum să spună! Da lumea-i lume și s-o află. Pe-un băiet din Stroara, tot acolo la închisoare, nu știu de ce era închis acela... L-o apucat n-o avut cine să-l scotească, erau numai ei doi... Așa zice lumea, eu știu dacă-i adevărat, că s-aud multe, da' ne-am îndepărtat iarăși. Am ajuns parcă pe cînd te bătea în ghordănel băietu lui Corduneanu și-ți ieșea Vasile înainte, pe cărare, să te apere de copți. Și parcă nici pe-acolo. S-o ascuns ca-

am intrat, cu ochii pe masă, ne-a și sărit în ochi că nu-i nici coronița, nici cartea. Tu te-ai și pus de plînește. Măi, iaca și asta-i una! Cine să intre în casă și să ia coronița și cartea! Numai cineva care știe costul casei, care știe unde-i cheia! Mă duc la cumătru, Constanța, și cum sar eu gardu și m-apropii pe sub pomi, fi și aud pe amîndoi, pe Constanța

ALECU IVAN GHILIA

și pe Gheorghie rîzind cu Nicu în ogradă, dinaintea casei. „Bună seară”, „Bună seară” Nicu a amuțit cînd m-o văzut. Eu să-i sar în cap, să-l iau la palmă cînd l-am văzut cu coronița ta pe cap și cînd am văzut și cartea în mîna lui Gheorghie. Moș-tu Gheorghie o răsofia, se uita prin ea. „Cumetre, zic, ia vezi, Nicu n-o luat cartea băietului?” Și cînd am zis asta, Nicu tuști, o și rupt-o la fugă. De-acuma cînd l-am văzut fugind, am știut că-i el. „Stai!” a strigat Gheorghie spre el și s-o repezit pe urmele lui da' eu n-am mai stat la cheflăneală, că tu plîngeai acasă și-am alergat repede cu cartea și coronița, să te împac. Da' s-o luăm altfel, de la început. Știi ce era la noi, că de-acu erai mare și puteai ține mînt și cine din vecini nu știa ce era cînd îl apucă pe el dracii, cînd i se făcea lui de ducă. Își infunda minile în buzunar, dădea capul pe spate, cu pâlăria pe ochi, și dup-dup, o croia la deal și bun dus rîmnea cîte trei patru săptămîni. Nu se uita cînd îl apuca, nu se uita că era de prășit, de dus la moară, de cîrpit acoperișul la casă, sau ce era, că ploua prin pod, nimic. Începea să tune și să fulgere citeva zile... sau nu, nici așa. Înainte de asta moorea cîte o săptămîină în el, apoi tuna și fulgera citeva zile, puneu mina și dădea-n mine cu ce-l cădea sub ochi dacă-i ziceam ceva și pe urmă ținea băiete! Acu cînd spun, ne-am fost împăcat, s-o fost aciuat pe lîngă casă, că iau povestea din nou. Ghiță avea peste un an, un an și jumătate. Într-o marți, țin mînt, pe la duminică mare, că duminică mare cădea marța în anul acela, împăcătii ne-am dus la hram la Dumeni, de unde era el de loc, de lîngă satul lui George Enescu, știi unde, c-ai fost chiar vara asta cu moș-tu Fănică pe-acolo. Buuu! Alegem noi, va să zică... pe Ghiță și pe tine v-am lăsat cu mama, sau îmi pare că tu erai din jos, la Catinca. M-am dus cu el la Dumeni, și mai bine nu mă mai duceam, mai bine atunci se-nîmplă să te-nvinești tu și să căzi la pămînt și să rămîni cu tine, cu Ghiță și cu mama acasă, că m-am umplut de rușine și de venin dacă m-am dus, că el avea acolo o față, o simpatică, încă avea și copil cu ea, mi-nu spus vecinii că l-o dat și parale da eu nu știam nimic și poate nici n-aș fi aflat altfel dacă nu mergeam. Și ne-am stricat petrecerea, ne-am întors acasă și ne-am luat la ceartă. A doua zi, la prășit, și m-a bătut cu coada săpîi. Am lăsat toate lucrurile, traista cu mîncare, tot ce-aveam, cofețelul cu apă, cum venisem la prășit, și-am fugit acasă. El după mine, în urmă. Că de ce-am fugit acasă! A lăsat și el sapele și bagajul acolo și-o alergat după mine. Nici n-am intrat bine-n ogradă, dup-dup după mine. Ce era să fac, să stau să mă bată în continuare! Am sărit gardu la cumătru Constanța, mama lui Nicu și de frică m-am suit în pod fără scară, dacă-ți poți închipui așa ceva! Fără scară, printr-un dud. El nu m-o văzut dar o auzit cînele lătrînd la Gheorghie înăuntru. Oamenii făceau treabă, băteau papușoi pe leasă. Zice: „Unde mi-ai ascuns nevasta?” Eu tăceam chitic în podul grajdului. „Ce-i vecine, zic ei, N-o fost pe-acum”. „Da' la cine bătea cînele?” „Eu știu, zice cumătru Constanța, la cine, bătea cînele. O fi trecut cineva prin ogradă”. „Așa zice el, și-l plîndeam din pod cum se uita prin ogradă și mă căuta din ochi”. „Caut-o, zice cumătru Gheorghie, Dacă nu crezi caut-o. Noi n-am văzut-o. Mie-mi țiții înima. Dacă-i dă cumva prin gînd să mă caute? Și dacă mă găsește? Mi-era rușine acu toate ca toate, da' să nu mă bată în fața unor oameni străini. El n-o mai zis nimic și-o plecat am auzit cum trăneste gardul sub el... s-o-ntors la mama și-o luat-o la întrebări pe mama, credea că

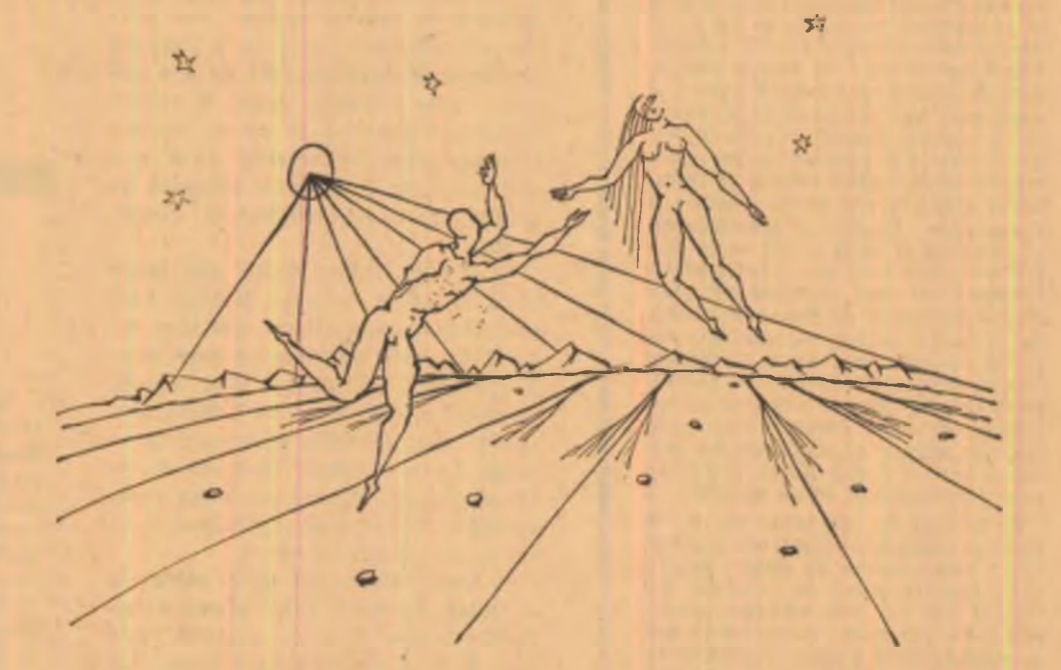
Gheorghie, vîru-miu. El era în poliție, sergent de stradă-n Dorohoi. Tocmai atunci se pregătea să plece. M-a văzut plînsă și vînată toată și n-o mai plecat. „Cruciulița lui, l-arăt eu zice, cu centuronul pe el cum era încetărat-mat și vine cu mine acasă. Era spre seară, acu, bunică-ta îl culca pe Ghiță în casă, Vasile fuma în ogradă, rezemat de gard, uite acolo... Doamne ce-mi mai aduc amînte! „Mă, ia ascultă, îl ia în primire vîru-miu. Tu vrei să fi gospodar?” Vasile tace și fumează înaintea și nu se uita nici la mine, nici la el. Tace cu făclie încheștate. Nu se uita și nici nu-i poți vedea ochii. Pier. Cum se făcea el ca fierul pe față. „Mă, ian ascultă, îl ia în primire vîru-miu. Tu vrei să fi gospodar, ori dacă nu, pe ușa asta-i venit, pe ușa asta du-te-napoi!” El zice: „Nici n-am fost gospodar, nici n-am să fiu, tot pe-aici o să plec înapoi dacă nu mă-ți scoate voi cu picioarele înainte!” Și s-o-dus și bun dus. O luat-o razna, a ajuns pînă la Iași, s-o-dus din nou la moș-tu Fănică, da' Fănică pe timpul acela era închis, și nu știu ce-o căutat, de la Iași o ajuns tocmai la Cernăuți. Da' ian stai, fă socoteala, cînd s-o-mbolnăvit Ghiță, dacă de Sîntilie l-am îngropat? Îi stai puțin. S-o-mbolnăvit îndată, așa chiar după acela, după ce s-o-dus el. Dup-dup, cu pâlăria pe ochi și minile în buzunar, s-a pierdut la deal printre răchiți. Asta era într-o miercuri. Simbătă s-o-mbolnăvit Ghiță. Dimineața cum s-o-trezit a ieșit așez și cînd mă uit eu, stătea pe prispă și curgea gîrlă sîngele din el. M-am speriat, am strigat-o pe mama. L-am luat în brațe s-o mai liniștit. S-o așezat cu burta la golia la soare și plîngea. Eu am zis că de la cartofi, era un mîncăcios, băga mult în el și-o fost cartofii cruzi, cum l-a fiert mama la foc de paie, pe pirostria, și-l doare burta, mititeful, da era boleșniță în tot toată molimă la toate casele. La Cabinuț a murit tot atunci o fată de 12 ani. La o săptămîină după al meu, s-o-dus și de Ignat o fată. Mureau bieții copilași pe un capăt. Secera moareta dintr-un capăt în altul al satului. Mare jale. În toată dimineața ieșeam afară și-uzeam în cîte o direcție a satului bocînd și citeodată bocetele se ridicau din mai multe părți. Acum sînt de toate, spitale, dispensare, doctori, înjecții, dar atunci nici pomeneală. Oh, cît m-am muncit cu el, cît m-am chinuit și dacă așa era timpul, l-am prăpădit. A venit doftorașu de la Lozna, tot la Lozna era dispensarul, l-am chemat, a venit doftorașu sanitarul și zice că dacă-i dau o găină îl scapă. Îl dau o găină, da de unde s-aducă el leacuri? Ce să fac cu doftorașu care-o luat găina și-a ieșit pe poartă, s-a dus pe sub răchiți la deal, cu ea și ce să fac cu mine, încotro s-o apuc, dacă așa era timpul? Că din durerea acelu, cît a plîns, copilaș pe cînd în meningită. De-acu era chiar pierdut. Am tocmit o căruță. L-am dus la Dorohoi la un doctor evreu. Dacă nici un doctor evreu nu-l leuciește, zicea toată lumea, s-a isprăvit. Ș-o căutat doctoru într-o carte groasă și-o fost așa. L-am dus luni și miercuri a treia zi l-am dus din nou în brațe, pe jos, că nu mai aveam ce de tocmi altă căruță, nu mai aveam ce vinde de lîngă casă nici pentru doctor și mă gîndeam ce-o să zică Vasile cînd s-o întoarce... L-am dus în brațe miercuri dimineață și l-am adus acasă și vîneri gata, n-am mai avut cu cine merge, că poate dacă mergeam și vîneri îl salva. Dădea ochii peste cap, gata mă temeam să nu-mi moară pe drum. L-am lăsat acasă cu mama și-am alergat eu singură. Fugeam cît mă țineau picioarele pe cărare, pe imas, zicea lumea că-s nebună. Și doctorul mi-a dat un praț și zice: „Dacă nici cu asta n-o mai un leac, nu mai are cu nimic!” Auzi ce bătaie de joc, ce răutate, ce-nslătorie! Cine știe ce prostie de praț mi-o dat el, numai să mă amăgească, să mă prostescă. Iutez să fie un praț și de cîntărit, de pus în aluat să crească, cine putea să știe! Cine l-a pus la analiză? Am venit acasă și-am ținut-o din nou tot într-un suflet, că de-atunci mi-a intrat și uite am și-acum o piatră în călcîi și iaca să ții mîntea, asta era vîneri, duminică gata, a murit. S-a stins. S-a topit ca o luminare. Nici nu mai pot spune. Lasă pe altă dată. Sau pe niciodată că mai rău îmi face. Sărăcutul, leprașul mamei, că nici nu putea muri din cauza mea. Nu-mi puteam da seama, nu știam dacă a murit sau nu. Cînd intram în casă mie mi se părea că trăiește și mă dădeu femeile afară. Tu erai la mătășă-ta Catinca... Și m-am dus... m-am dus la mătășă-ta Catinca... S-o aduc pe ea... să-l scaldă... că mi se părea că dacă-l scaldă una străină... îl doare... și-ai venit... ai venit și tu cu noi... a venit mătășă-ta Catinca... și-ai venit și tu...

Desene de MIHAI PIENESCU

m-o muiet de la inimă. O venit factorul și mi-o adus o scrisoare de la Petruța, de la universitate și-am scăpat-o din mîină, nici nu știu cînd mi-a dat-o factorul. De trei ori am călcat peste ea și amîndouă ce-am dat cu apă pe față și mi-am limpezit ochii, mi-am revenit. Și toate acestea pentru că am rămas singură și la toți l-e ciudă pe mine, că iarna aduc lemne, am cartea Petruții. De anul trecut, de cînd era învătătoare și vecinii zic că trăiesc mai bine acu de cînd ls vadană. Știi că la noi e greu — tare de lemne, da' am lăsat toate problemele în urmă, ne-am îndepărtat de la ce vorbeam noi. Unde-am rămas? Aha, așa. Stai că mi-am adus amînte! Cînd erai mic, tu umbliam cu plete. Te purtam cu plete în doru unei fetițe. Era de trei ani cînd l-am născut pe Ghiță și cînd s-a stîns, sărăcuțul, treceai pe cinci. Vă jucăți, vă prindeați de mină... nu mai ții mînt... rar copil străin se prînde de mința tu. Mucea de mină. Așa de rău era, trecea pe drum și pișca copiii pe care-i întîlnia. Uite-așa apuca și le răsuca carnea! Era voinic, voinicuț. Tu erai slab, nu mîncal, erai alintat la mîncare. După ce-a murit, într-o zi tu te-ai pus pe plîns și plîngi și plîngi... Noi credeam că-n dorul lui Ghiță plîngi. Era tot așa numai eu cu mama acasă. Și mama a-ncepu să te ia cu binșorul: „Sădunță așa și pe dîncolo, ce ai dragu bunicii!” Și ce crezi că era. Cînta o păsărică în nuc o mierlă sau o privighetoare. „Bătrînă, dă-mi mîrla”. Și mama, ca să taci: „Haide s-o prîndă bătrînă”. Și ați pornit-o spre nuc, cu ochii pe sus, da' cînd să vă apropiați, păsărica na, a zburat și-atunci tu te-ai făcut vînat și-ai căzut jos. Nu mai puteai nimic. Te-a luat mama în brațe și-a alergat cu tine la pîrlu să te stropescă cu apă. Numai așa a dat Dumnezeu și ți-ai venit în fire. Mari necazuri am mai avut, prin mari sapele mai m-ai purtat. De patru sau cinci ori ai leșinat. O dată te jucal c-un hîrbușor de ceauș și cu chirostrăie, tot de fier, făcea lumea mîncare jos pe pămînt cu ele, nu erau butelii de aragaz. Eu prăseam peste pîrlu, tu luați țără și-o puneai în hîrbu celea de ceauș și ziceai că faci mîncare, te jucal în legea ta. Acu ce ți-a dat prin cap, adicăteala ai isprăvit de mestecat mămăligă, volai să te scoli... erai mic, mic tare, înainte de leșinul cu păsărica din nuc, cred că-nainte de nașterea lui Ghiță, va să zică poate aveai doi ani, poate doi și jumătate... și dacă nu puteai să te scoli și o o mină să ții ceaușul și cu cealaltă chirostrăie numai o dată am auzit „hăăă” și cînd întorc capul te-am văzut trîntit în țărăină, vînat, negru ca ceaușul și pînă la pîrlu ți-am descleștat gura și ți-am suflat în gură, pe urmă te-am spălat cu apă și pînă seară, așa m-am speriat, că n-am mai pus mîna pe sapa, n-am mai prășit și te-am ținut numai în brațe.

pătul. Ai venit, ții mînt, și-ai plîns cu ghlozdanul fărîmat. Vasile te-a întrebă numai atît: „Cine? Și tu ai spus: „A lui Corduneanu”. Și tat-tu a zis: „Lasă că eu i-s doctor, Nu-l spun îmi tat-su că el era prieten cu Corduneanu, bătrîn, se tunde și se rădea la el și sîmbătă seara puneau țara la cale... Nu-l spun lui tat-su, a zis, nici nu-l dau pe mina lui conu Todiriță Hodoroabă. El prînd o dată de gît, numai o dată să dau cu el de pămînt... Și s-o dus, l-o prînd pe pîrlu cînd trecea acasă și cînd l-a văzut l-a prins și l-a zgîlțit o dată de piept. „Mă băiete, de az înainte să nu mai pui mîna pe băietu meu, că nu mai bei apă”. Numai atîta l-o spus și-o fost destul. Ți-a dat pace, ba încă a ajuns să te apere el de ceilalți, că-i arăta la lecții și-l apăra tu în fața lui Hodoroabă, bătrînul, cînd nu știa, că era cam greu de cap. Da' să vezi alta, că nu-i gata cu școala. În clasa întâi cînd ai trecut pe-o doua și-ai luat premiul întîi... Nu-ți amintești c-ai căpătat o coroniță și-o carte? Noi am venit cu toții de la serbare, era și Vasile, trăia și mama, ne-am întors acasă și-am lăsat coronița și cartea, apoi am incuiat ușa și cu tine de mină, cu Vasile și mama, toată familia, ne-am dus de vale la horă. Era horă-n sat pe tolocă. Era duminică și era horă, frumos, vara la sfîntu Petru și Pavel. Nicu ce-a făcut? Nicu lui moș-tu Gheorghie, cu care te jucal tu și bătea bughii. Era mai mare ca tine cu două clase mai înaintea ta, că tu erai de-o seamă cu Virginia, cu soră-su. Băteai bughii pe gîrlă. Îți tăia toți nasturii de la haine și te jucal cu el în bughii. Cu el și cu aistalalt, cu gingișul lui Vasile Ignat, nepotu Lucichili, lui Euli. Tat-su fîrnit, moșu File-i spunea, tat-su fîrnit și măciucar, haidău crescut la stîină, fiu-su. Gheorghie gîngiș, Euli cu gura cît o șură: „Cînd ți-o dai Euli una după căpți” numai Toadere, băietu cel mare care-l la Suceava, om cu glăgere din toată familia lor, că-ți plăcea, nu-ți aduci amînte, cel mai frumos flăcău din sat, respectuos și cuminte, om juca în noaptea de sfîntu Vasile căluții, că umbra cu căluții pînă a doua zi seara... Ei, va să zică, ce face Nicu! Ce-i dă lui prin gînd? Că tu ai primit premiul întîi și el nu și ce-o să spună el acasă cînd l-o întreba mătășă-ta Constanța și moș-tu Gheorghie. Știa unde țineam cheia casei, sub o piatră, o venit, și-o supurit să nu-l zărească nimeni, o deschis ușa, ți-o luat din casă coroașă și cărticica, a-nchis frumos ușa la loc, a băgat cheia sub piatră și s-o dus pe cărare la el acasă cu coroașă pe cap și cartea în mîină să creadă tăică-su și maică-su c-o luat el premiul, să-l prostescă. Pe sub seară așa, înainte de-atunce, ne întoarcem noi de la horă, încă tu erai obosit și te plîngeai că te dor picioarele, intrăm în casă și-ai dat de veste că lipsește și cartea și coronița. Cînd

mama m-o ascuns undeva. Ea, bunică-ta, a-njeles numaidecît ce s-o-nîmplat. Seda, săraca, cu Ghiță-n brațe și-năci Ghiță cînd l-o văzut pe tat-su minios a-nceput să plîngă și el... cel mai mare rău pentru dînsul era să-l plîngă copchii-n cap! Nu putea suferi. Bunică-ta-l legăna pe Ghiță... acu știu petrice, mi-aduc amînte, tu erai la mătășă-ta Catinca. Îl legăna pe băietul și s-o pornit cu o cără pe Vasile: „Ai bătuț-o, ai băgat-o-n sperieți, fi zice, și s-o fi dus în toată lumea ei”. „În lumea ei, ha — o zis el. Da' unde-i lumea ei?” „Și-o găsi și ea o lume, într-o bună zi, i-a zis bunică-ta, dacă tu-ai venit să-l mîncîni zilele!” Eu după un timp m-am dat jos și-am venit acasă... Adică nu. Am lăsat de la Ignat și-am luat-o nici pe drum, nici pe cărare, am luat-o prin grîndi și m-am dus la moș-tu

am venit pe cărare... și plîngeam „Văleu... Văleu...” și tu din urmă alergai după mine și ziceai: „Taci, mămăică hăi, taci!” Și Catinca se răstea: „Taci tu, că sperii coplii!” Și tu ziceai: „Taci mămăică, taci că Ghiță dăca a murit nu ne mai mîncîncă lupu... el e Ingeraș și ne păzește de lup”. Erai miitell și tu... cine ți-a băgat în cap cu lupu... și-acasă, cînd mătășă-ta Catinca îl scaldă, alergai de la mine la mama, la bunică-ta și ne puneai mîna la gură și ne spuneai: „Taci, mămăică, hăi... hăi... Taci bunică... Taci că te doare vătămătura”. Știai că pe ea o durea tare vătămătura, că din asta și ți murit... și eu mă despletam după casă și-mi smulgeam părul... și cînd te mai auzeam pe tine... gata... lasă... nu mai pot...

ANOTIMPURI ȘI ȚĂRMURI

VĂLUL PENELOPEI

confidențele
unui maniac

Dol tineri, un soț și o soție, o fată și un băiat, Julia Reix și Pierre Sylvestre, la o țară zisă „Imprimerie des poètes de la tour” din Paris, tipărind o carte cit palmă, Salons et rivages, în 215 exemplare...

Iluzia își face jucării, mări și nave. Pierre Sylvestre, care prepară acum o teză de estetică și filozofie, este fiul unui cunoscut poet, critic și romanțier francez: George Emmanuel Glancier, cu a cărui ultimă carte, l'Éternité plus un jour, încununată la începutul acestui an cu Premiul Librărilor, spre a oferi cititorilor români într-o versiune agreabilă, tocmai mă lupț.

Despre Julia Reix așa spune ea — într-un autograf — Camil Petrescu, odinioară, că „vine cu poezia de la ea de acasă”: Aș vrea un prieten ca un bobot de ris / Ca o manie de beție și de căldură / Aș vrea un prieten ca un copac de larnă / Măndru cavalier sambru copleșit de singurătate / Și să rămân acolo înpenit pe crengile-nghetate.

După multe „țărături”, inutil și dramatic încercate, acel Peer Gynt ori Don Quijote al antichității, care a fost Ulyse, își regăsește perechea tot pe un țărm: al așteptării.

Nici un fruct nu se coace mai greu. Sub soarele nesigurant, sub răsfațele prevestitorilor care niciodată n-au aceași direcție, între vâltoiri, capcane, angoașe și neant, sufletul uman („că sufletul nu e flintină / decît la om, flără bătrână” — Ion Barbu) are dinainte de modern tot atâtea achiziții și labirinte cite îl amenință, îl relevă și-l neferesc, interzic ori alarmează și azi.

In montura ideală a așteptării sale, Julia Reix trăiește — replică Penelopei

— nu fără conștiința că mai favorabil și sintei zeli (ai celor două stihii: uscatul și apa) decît lui Ulyse: Cu chipul tăvî de tăcere / și ochii frumosi de peisaje privity / Un zeu de nisip și de apă mă apără.

Dar acest mod al iubirii și această formă a certitudinii, deși pare, nu este împlinirea. Depotrivă nepămintene, ele

duelul cu crinii

rotunjesc o panică: drama. Și clarifică biografia sentimentului: prin expiere — Dragoste stranie, / stranie dragoste, moarte.

Pierre Sylvestre pare să nu ducă înăși lipsă de avertismente și luciditate: Toamna despușată îmi va ostoi plinsul / Dar acesta-i doar un vis / Pilit sub frunze de umbră.

Desigur că în întineric pot rezida și visuri. (E ca șansa din cutia Pandorei unde — mai mult sau mai puțin zădărnită, schiloadă, speriată — rămâne, se zice, speranța). Dar nu visurile terorizează. Tenebrele nu prin asta vor macera și pune stăpînire pe necunoscutul din noi. Sub frunzele de umbră — clătinătoare, efemere — doarme întreaga noastră geologie reflexivă.

Sfîrșită călătoria pe valuri (ale desînului, mai mult decît ale mării și mării...), recunoscut la întoarcere doar

de bătrînu-i cîine, reîntrat prin vitejie în atributele de odinioară, legitime și reînlate, ale casei din Ithaca și ale inimii ce-l rivnice cu iluzii și statornicie, tot ca pe o împlinire poate a destinului, cu el fructul așteptării se coace. E rîndul iluziilor lui Ulyse: „Nici ploaie acum / Nici strigăte în păduri / Furtuna a trecut / Dragostea mea, dezmiardările tale / Vor întinde crengi peste creștele noastre. / Cu vîntul nou să ne legăm cîntecul / Vom ride-n miez de zi / privind cerul / Prin tre frunze / Ca-n căușul palmei tale / Va pătrunde soarele suferința să mi-o inee / Așa cum bei la ogîndă, îmi voi gusta deșteptarea”.

Ușor de presupus că furtunile trec (dar trec?) și că vîntul nou înecă trecutul. Mai sigur e că, odată coapte, fructele cad.

Mereu și toate. E un mic zgomot mototolit în larbă, puțin tragic și puțin diafan, după care tăcerea își reînnoiește plasa ușor rănită și reîntră în propriile-i adîncuri. Ca de gheață. Replica Juliei Reix:

Viața mea / neîmplinită / Viața mea / prin toate casele copilăriei / Viața mea / de pădure ritmată cu strigăte de flără / Viața mea / floare a visurilor mele / spre întreaga-mi copilărie / viața mea / tăcere.

Sînt „anotimpuri și țărături” ce narează, în rezumat, aceeași poveste a poveștilor cu care ne legăm etern între limite.

Cei doi poeți și soții au reînscărcat-o, reluîndu-i silabele în virtul degetelor, cu tinerețea lor.

Ion CARAION

Fetele își așteaptă, ca Natașa Rostova, primul dansator: apoi logodnicul de la armată sau studiul. Femeile își așteaptă bărbații, de la război, din captivitate, de pe mare, de la vîntoare, de la cîmp, de la birou, de la circumă. De milenii a fost așa. Această așteptare e de esență femeie. Anumite îndeletniciri de ordin casnic, de pildă lucrul de mină, sau în orice caz ceva ce presupune răbdare și migală, acompaniază așteptarea: vîntul Penelopei. Este în aceasta o grație gravă, plină de supunere și decență. Apoi, fiindcă de regulă bărbatul este (sau era) mai în vîrstă și mai expus, urmează așteptarea absolută: văduvia. Femeia văduvă reprezintă o ipostază clasică și canonică a feminității, într-un stadiu ultim și suprem.

În secolul nostru condițiile s-au mai schimbat. Căncelul, războiul total și alte flageluri moderne au egalizat riscurile și sîntem cu toții la fel de expuși. Chestiunea raportului de vîrstă a devenit aproape indiferentă și în genere însoțirile se fac la vîrstă cam egale, nu rareori cu un plus de partea femeii. Se generalizează participarea femeilor la treburile cetății și în activități odinioară rezervate bărbaților. Dar toate acestea nu au afectat încă (și cred că nu vor afecta niciodată) natura feminității. Idealurile suprațetelor de acum saptzeci — optzeci de ani se împlinesc dar nu sub formele asexuate și nefrești ce se închipuiau atunci și de care s-a ris cu drept cuvînt destul.

Evident că emanciparea juridică a femeii și mutațiile ce se produc în educație și moravuri, amendează rolul și condiția ei în societate și deci și conștiința ei de sine. Dar cred că această conștiință de sine emancipată a femeii merge în sensul conștiinței la condiția ei funcțiară și al asumării libere a rolului ei fundamental. Triste specimenie și derizorii sînt acele femei care, nemulțumite de rolul acesta, au velleități masculine (filozofia, de pildă). Într-un tratat franțuzesc de drept civil am găsit de mult următoarea apoteogmă ce nu-mi pare de loc a fi o butadă: „...la femme n'est pas inférieure à l'homme; elle ne lui est non plus supérieure et encore moins est-elle son égale”. Dar cel mai mult bărbații sînt inferiori femeilor fiindcă în loc să-și asume adevăratele lor meniri bărbătești, își aragă altele ce aparțin femeilor: grijile casei și diverse ocupațiuni practice pe care și

le închipuie ca manifestări ale autorității lor. Femeile au însă o vocație firească a pragmatismului, investită la ele cu o imanență și elementară grație. Pragmatismul masculin e disgrățios și meschin în ordinea casnică (dacă nu e doar un ajutor plin de tandrețe și stîngăcie) și nu e legitim decît în cea publică (unde femeile vin tocmai ca exponente ale legii casei, ale oikonomiei). Legea bărbatului e heautonomia, a cărei rază merge departe de casă. Bărbații vin și pleacă, femeile îl așteaptă; această milenară și funcțiar situație se menține în esență ei și azi și se va menține totdeauna, în ciuda marilor prefaoeri care ating și ordinea casnică. Vocația autentică a bărbaților nu e una firească; bărbatul e mult mai puțin „firesc” decît femeia. Vocația lui autentică e contemplația („theoria”) și meditația; acțiunea sau aventura ce decurg din acestea îl depărtează de casă.

Bărbații au „inventat” filozofia ca un alibi al lipsei lor de firesc, al penuriei lor fizice și metafizice. Femeia are, cum spune C. Noica, o natură generală; prin esența ei fizică, deschisă, ea își depășește individualitatea: e o ființă meta-fizică. Ea nu are nevoie de filozofie, tot așa cum Dumnezeu nu are de ce să fie teolog. De aceea, o femeie care face pe filozofa e o arătare hibridă și grotescă. Dar un bărbat fără filozofie e lipsit de autentică virilitate și e o făptură acefală.

Fiindcă la bărbații sensibilitatea e una reflectată, ei e stînga în manifestare ei directă și a trebuit să invente muzica, în care numai el e creator; bărbatul are nevoie de muzică, femeia de cîntec (care e spontan și mai natural). Stînga în manifestare directă a sensibilității, bărbatul, dacă izbuteste să plîngă, obține asupra sa un triumf de natură umilînțel, anevoioasă la el dar firească femeilor. Feminis lugere honeste est; viris meminisse.

Bărbatul nu are vocația așteptării și nici nu-i e la îndemînă vreun vâl al Penelopei. Modul lui de comportare, heautonomia, nu e congruent cu fireasca majestate a văduviei. Un bărbat văduv e un mutilat, hurducat dintr-o parte într-alta, în „absurda horă a vieții.” Ce-l rămîne? Meminisse...

Alexandru PALEOLOGU

DIN POEZIA
ȚĂRILOR
BALCANICE

poeți sârbo-croați

punct și virgulă

DARA SEKULICI

Cîmîtir musulman

Piatră pe piatră.
Din ele nici-o casă
Nici-una dintre ele îndăuntrul casei.

Piatră sub piatră.
Nici-una dintre ele în cuvînt
Și nici-una cuvînt de la ele.

Îngăduință

Cu-îngăduință nu puteți să-mi vămulți durerea
Nici țarul aici nici caravana aici,
Tristetea ochiului
În care perla va-nclîși.
Pe talie un curbuceu unde-ați văzut mătasea.
Și fier pe gură
Nu aur.
Dați-mi pace.
Nu am tezaure.
Dacă pot fără jug
Voi trece
nelăsînd urme.
Să-mi vămulți durerea însă
e desugătat.

ANDELKO VULETICI

Moriști

vînt de răsărit vînt de apus
(il știe-un diavol negru)
strigăt al saharei strigăt al sufletului meu
iată-te năpădit de tulșuri de lături de injurii
și-aproape-n întregime înghițit

și ce știu eu
poate fără de tine fiind strigăt minunat
să supraviețuiești tuturor pe pămînt
sau doar într-o poveste

Și să devii nebun de fericire

dar știu tu știu
spaima-nceputurilor lumii
dar acest vînt de geroază vînt etern al cerului

vînt al pămîntului frate chiar dacă maica ta
de nouă ori în lume te-o născut

nimeni în ea și nici în casă nici în dragoste
nimeni în toamnă și nici în mizerie nu te întrebă

un vînt umil te seceră
altele te desghioacă

și dacă bob cu bob te soarbe și în foc
sau mare te dizolvă
îți mai pasă

ce-i necesar e necesar

moriștile-s moriști
nici ziduri nici corăbii

coajă poate coajă de nucă

și toluși înseamnă ceva
în viața asta oarecare

IZET SARAJLICI

Închinare

Îți închin ochii mei, gura mea, dinții mei.
Poezia? Ce să faci cu poemele mele scrise
din greșelă,
pentru că n-am știut să rămîn mut?
Poemele mele nu pot să te sărute

E bine că nu sîntem păsări și nici bigoși
în amurg,
că nu avem aripi ci miini.
Ultimul lucru care ne așteaptă nu-i moartea:
singele nostru se dorește continuat.

Plăpînda mea,
gingașa mea femeie
un august etern te-a ridicat în baladele mele,
rămii lingă-acest te iubesc al meu care va
supraviețui

Intristărilor, devenirilor mele.
Rămii lingă ochii mei.

Nemuritor ne va fi nu doar tutul mormintelor
pentru că am știut, plini de orgoliu și tandrețe,
ferindu-ne de pumnale și grenade, ucigînd în
noi ingerii,
să rămînem totuși Ingerii.

*

Căutați-ne, urmași înaintînd pe-o diră roșie.
Dedesubtul pămîntului nevorbitor doar corpurile
noastre.

Dar călcați încet
să nu ne răniți buzele,
să nu ne striviți privirile apuse.

IVAN KORDICI

Nu-i nici o stea

Cînd, în amurg, se evaporă tainele noastre
și se îndepărtează de noi și ne devin străine
și nu mai aparțin nimînui
cînd într-o ceață conștiința
caută stăruia cea clară; în țară însă
nu-i nici o stea.

Nimic decît o voce de argint
rostită din adîncurile noastre:
sînt aici și toată imensitatea, toată dragostea
mea

se odihnesc,
sînt aici și fiecare loc din mine
e-o cîmpie infinită,
sînt aici și lumea mea se stînge,
sînt aici pentru nimeni, pentru necunoscut
și îndelung aprins
încăntarea ultimei străluciri ucigătoare.

Nu-i nici o stea pe care s-o atingem
în singurătatea noastră temătoare

Desen de MIHAI PIENESCU

și căreia să-i punem singura-nțebare-
adevărată.

Nimic decît această
voce de argint răsunînd din adîncurile noastre:

Nu-i nici o stea.

DUȘKO TRIFUNOVICI

Puteri sănătoase

N-aș vrea cu nici-un preț să mă mai nasc
o dată.

Nu-mi intră-n cap
așa de viu cum sînt
și fiu și altfel viu.

N-a ridicat asupra mea natura mina,
Tandru ca trecerea unei dureri
zumzăie singele meu
în umbra corpului întunecat.

Și zumzetul acesta mă îmbată.

Sănătoase sînt slabele mele puteri
urechea ochiul gîtul
și strig de parcă-aș vrea să mă conving:
mi-e bine
foarte, foarte foarte.

RAJKO PETROV NOGO

Lingă drum

Nu-i nimînui mai frig decît mi-e mie-n seara
asta
cînd cu planetele îndepărtate mă cunun
și rădăcinilor încerc să mă adaog jalnic
și liniștea violată de această lume să mi-o
beau.

Cu droajia poezilor și universal face-ogii
maci roșii — stelele, Eu putrezesc alături
de drum
dar capul meu neconsolat prin Calea Laptelui
nemărginit pe-orbită rădăcește.

Ce vor de la mine organele mele digestive
cînd nu sînt decît umbră sfîrșicioasă și copil
copil gâșit ordonînd cerului: începe-a rădări
căci pe pămînt cu lucrurile insensibile
mă-mbrățișez

VELIMIR MILOȘEVICI

Clopot

Un freamăt izbucnea spre boltă sguđuind
A cerurilor pace înaltă și sonoră
Împereptabilă lumina vîrsă
O albă muzică-n virteful cîntecului meu

De-nțunecare-mi pierd vederea vlăguită
De aurul acesta curgător
Îmi pierd cuvîntu-n mijlocul vorbirii
În clopot stîns mă voi preface

MILE PEȘORDA

De profundis

vărsați-mi singele pe-asfalt
să otrăvească monștrii,
lăsați-mă pe mine în singurătate
piciorul străin nu calce îndăuntru

cu propriul singe frîntea-mi voi creșta
însînd în cloaci din butucul străinului întunecat
călit să mă înalt, prin trumuselea
femeii cu obrazul pur spălat de singe

chiar cît voi sta încălușat în întineric
în genunchi pe-abisul coroarelor strivite
vărsați-mi singele pe-asfalt
cu el să se-otrăvească monștrii

Glasul pietrei

mai crede cineva că-s veșnic mut
și liniștită-mi gură nu se poate-aprînde?
lăsați-mi chinul și privirea mea mirată
în cei ce scormonesc o mare moartă!

dar țilior încrîncenați cu degele de singe voi
vorbi
palișile răniră lacul adormitului strămoș
lovește demone în fruntea mea închisă
pietre ude vor învia vorbirea mea

MILAN NENADICI

Fereastră în spațiu

Otrava îmi lungeste degetele. Vederea mea se
micșorează-n spațiu. Greu aerul și dens
insuportabil.

Sînt translușid și plat. Tăcerea mea e
un acord strident.

Imaginea mă doare
neliniștea necoaptă nu se mai oprește
și în metal de inimă încađescent
înfricoșatul suflet s-a aprîț.

Mi-aș săruta-împlinirea
și amăgeala-n care mă afund.

Sînt amețit și translușid. Și cineva
cu degetul pe mine scrie ca pe-o sticlă-nrou-
rată.

În românește de
VERA LUNGU ȘI GRIGORE HAGIU

„Venus și Adonis”

Este un poem tipărit în 1593 și considerat a fi cea dintîi operă a lui Shakespeare („the first heir of my invention” (primul produs al imaginației mele) — după cum scrie el în Dedicția adresată lui Henry Wriothesley, conte de Southampton. A fost opera cea mai populară a poetului, cunoscută în redată pînă în 1640. Se presupune că Shakespeare a scris acest poem în 1592 cînd teatrele erau închise din cauza epidemiei de ciumă. Stilul poemului este mai dens și mai științific decît al altor piese de piese istorice și comedii timpurii. Nu mai există nici o îndoielă că Shakespeare îl citește pe Ovidiu în original, pentru că utilizează anumite pasaje din opera poetului latin care nu fuseseră integral traduse în engleză: în general el se gîndește la traducerii lui Arthur Golding și Metamorfozelor (1565-1567), dar cunoștea și Ars Amatoria și Fastele.

În urma cercetării atente a izvoarelor poemului Venus și Adonis, întreprinsă de T. W. Baldwin, acesta susține că patru sonete din Pelerinul călimes (The pilgrim's progress) — IV, VI, IX, XI — ar reprezenta un fel de primă redactare din care a apărut apoi poemul Venus și Adonis, strîns legat de primele șapte-șprezece sonete unde Shakespeare își îndămnă prietenul să se căsătorească și să aibă copii. Aceste sonete au fost scrise probabil cam în același timp cu Venus și Adonis și dacă Southampton ar fi cumva prietenul din sonete, Dedicția ar avea o semnificație specială. Poemul, cu multe epigrame luate din Ovidiu, reține nu numai la explicații despre din lumea florilor (cum și-au căpătat anemonele coloritul etc.), dar și la explicații privind sensul iubirii, de fapt subiectul următoarelor piese de teatru scrise de Shakespeare.

Poemul Răpirea Lucretiei (The rape of Lucretia) — dedicat ca și Venus și Adonis în 1594 sub denumirea The Ravishment of Lucretia, a apărut în opt ediții pînă în 1640. Răpirea pe care Venus ar fi dorit s-o săvîrșească, dar renunțase din silbiciune, aici are loc înfăptuită cu un soi de bărbăție brutală. Lucretia este credincioasă soțului său, prima dintre soțiile care apar în opera lui Shakespeare suferind din pricina devotamentului lor. Considerată în literatura gotică drept un splendid exemplu de fidelitate conjugală, Lucretia fusese preamărită în Le roman de la rose, iar Chaucer a inclus această figură în The legend of good women (povestirea V. versurile 1680-1885), cunoscută cu certitudine de Shakespeare. Chaucer făcuse referința la „Ovide și Titus Livius”, autorități abordate și de poetul elisabetan E. Ewig și T. W. Baldwin nu stăbilit că probabil Shakespeare s-a folosit de o ediție a Fastei lui Ovidiu cu adnotări făcute de Paulus Marsus, lucrare desori tipărită începînd cu anul 1508. De asemenea, este foarte posibil ca Shakespeare să fi avut la îndemînă un exemplar din Istoria Romei de Titus Livius. În versiunea fidelă realizată de W. Painter (The Pallace of pleasure, 1566).

Venus și Adonis și Răpirea Lucretiei au un rol de o mare importanță în evoluția lui Shakespeare ca poet. După un îndelungat exercițiu în mijloacele retorice, de născocire a unor similitudini și contraste, de adoptare a unei atitudini etice și a unor stări emotive, de acumulare a unui vast bagaj de imagini diverse, poetul nu se mai putea întoarce în maniera din Comedia erorilor, pentru că în toată munca sa modul de a vedea lucrurile se transformase radical — alminteri ar fi fost în primăjia de a a-junge un simplu eufuist ca John Lyly. Poemele ovidiene i-au oferit noi puncte de plecare pentru fantezia lui, motive, mituri și aluzii la care avea să se întoarcă adesea mai trziu.

„O femeie adevărată”

de Ph. Massinger

Philip Massinger (1583-1640), din punct de vedere tehnic unul din cei mai valoroși reprezentanți ai dramaturgiei din epoca iacobină, s-a născut la Salisbury și și-a desfășurat activitatea sub auspiciile lui Earl of Pembroke. Multe din piesele ce i se atribuie le-a creat împreună cu Fletcher, Dekker, Field și alți scriitori dramatice ai vremii, iar din cele cîntecizate apărute în volumul închinat lui Fletcher se pot distinge aproximativ douăzeci și cinci scrise de el.

Massinger, ca de altfel toți dramaturgii din epoca iacobină, a prefigurat comedia de moravuri din perioada restaurației;

la el însă spiritul moralizator este totdeauna deosebit de vîguros. Piesa A very woman (O femeie adevărată) scrisă în colaborare cu Fletcher și apărută într-o primă versiune în 1620, a fost modificată ulterior. În 1634 a primit licența de a fi pusă în scenă și, în 1635, a fost publicată împreună cu alte două piese de Massinger. În prologul scris probabil pentru reprezentarea din 1634, acesta îi vestește pe spectatori că piesa este cunoscută din lectură și că a fost „revizuită”. S-a crezut mai întîi (Moriz Rapp) că Fletcher ar fi extras tema piesei din Novelas ejemplares ale lui Cervantes — și anume din El amante liberal. S-a stabilit însă că asemănările sînt necaracteristice. Recent, Joseph de Perot demonstra că sursa celor doi dramaturgi englezi este o altă categorie de povestiri cavaleresti: Del espejo de principes y caballeros cu titlul în engleză The mirror of knight-hood (Ogînda cavalerismului).

Nic. POPESCU

Un poet
ce trebuie redescoperit

Numele lui Const. Lucreția Vilceanu a rămas numai în revistele interbelice, printre care citez în primul rînd Floarea de foc (1932). Coleg de generație cu Eugeniu Ionescu, Ovidiu Papadima, Octav Suluțiu, Traian Chelariu, oltean de origine, Const. Lucreția Vilceanu nu și-a tipărit în timpul vieții un volum, deși a anunțat unul — Colivia cu tauri (V. Stănel, Metzulescu — Literie în Țara Banilor I, (1936, p. 123).

Sumara noastră informație biografică se reduce la data nașterii — 1908 în comuna Vladimiri — județul Gorj, din același sat cu Tudor Vladimirescu. Cîteva citate din poemele sale îl definesc mai mult decît un comentariu critic.

MEȘTEȘUGARUL DE STELE

Pirvu — a izbit o stea ca un prosop.
Gerul intrase ca un bivoli în bală.
Noaptea e-naltă.
Mina lui Pirvu cel mult cit o ploș.
(Caravasăzică nu-i steaua aia
Ce-aluneacă pe-o ață cît gata).

Mă, nu mai bate deasupra pe cer.
O călea lui bată de parcă bea ger.

Steaua gata înflorea la geam. Căteua
A seos luna din casă cu perdeaua.
Din sîrba gardului s-a smuls o blană
Ce-o săbărdă-n cot cît o sprinceană.
Oșteanu, lupul sau episcopul
Cînd pășea sapa cu tîrnăcopul.

Știi cum se lovește peștii de Lună
Și nu sună.

(Floarea de foc) I, nr. 4, 30 ianuarie 1932, p. 3)

TRUCUTUL

Ingerii les ca hăiducii din apă
Și-un domn plînge lîngă melci și sapa.
Plug cît o lăcușă, cînturi de cules,
Bădica Traian le-a acuns după șea.

Fata aia de orz. Șerle vin rar.
Dacă. Risul nu mai are felinar.
Aduce un ceaslov mare și deștept.
(Poale-al să-mi găsești și mie piciorul.
Acum adună lucruri ochiul drept).

Floarea de foc I, nr. 1, 6 ian. 1932, pag. 3)

Iată cîteva imagini insolite:
Zăpada umblă prin sat ca o fată
Care n-are nici mama, nici tată,
sau
Iarna vine lute tot pe lupi
Albinele-au cărat în stup grădina.

(Trucutul)

Un suprarrealism mitic alimentat din seve foarte directe, de-o spontanitate naivă, un fel de grafism de pictor primitiv, de căutări între Urmuz și Argezi, poezia lui Const. Lucreția Vilceanu merită semnalată prin erozivitatea pe care le provoacă în sensibilitatea epocii lui.

Emil MANU

Poeme de Eluard pentru desenele lui Max Ernst

Inima e în arbori nu aveți decît a o culege,
Suris și ris, ris și blîndeți dincolo de sensuri,
Invins, învingător și luminos, pur ca un înger,
În înalt spre cer, cu arborii.

Max Ernst

Devorat de pene și supus mării,
A lăsat ca umbra lui să treacă în zbor
Păsări ale libertății
A lăsat
Balustrada celor care sub ploaie cad
A lăsat acoperișul tuturor celor ce se verifică.

Corpul lui era în ordine,
Corpul celorlalți venise să împrăștie
Această orînduire pe care el o făcuse
De la prima amprentă a singelui pe pămînt.

Ochii lui sînt pe un perete
Chipul lui e greaua lor podoabă.
O minciună mai mult a zilei,
O noapte în plus, nu mai sînt orbi.

A intra, a ieși

Drumul aprăște aici pleacă mai departe
necunoscutul.

Ușa suprimă strada.
Treaptă cu treaptă,
Pietre trase de jos în sus
Ca întreaga suprafață să fie calmă,
Ca orice linie să se întilnească.

Viitor. Mîna nu uită
Ceea ce ochii au inventat.
Cap vid,
Cap perfect.
Pietre! Ceea ce este îngropat învie,
Ceea ce este culcat, topit, se ridică, se
mărginește.

Viitor.
Viitor. Cap închis,
Cap de altă dată,
De altă dată.

Max Ernst (II)

Intr-un ungher incestul agil
Se rotește în jurul virginității unei micl rochii
Intr-un colț cerul eliberat
Din spinii furtunii, lasă să cadă mingi albe.

Intr-un ungher mai limpede decît toți ochii
Așteaptă peștii graoazei.
Intr-un colț trăsura de frunziș a verii
Nemişcată, glorioasă și pentru todeauna.

La lumina tinereții
Lămpile aprinse foarte firzui
Prima arată sinii care ucid insectele roșii.

Sfat prietenesc

Stringeți sub stejari pistrii și grînțele
frumuseții,
urmăriți în barcă turmele zilelor de
eclipsă,
admirați cu prundis în ochi nemșcarea
manechinelor atotputernice,
despărțiți dansind pocnetul bicelor,
priviți femeile de patruzeci de ani,
ele-și lasă inima în
trunchiul sărmanilor și înlocuiesc legumele
prin gesturi clasice.

Ti văd miinile regăsindu-și lumina și înăl-
tîndu-se ca florile după ploaie. Plăcările de-
getelor ei caută pe cele ale cerurilor și amol-
ul pe care ele-l nasc sub frunze, sub pămînt,
în ciocul păsărilor și mă redau aceluia care
am fast.

Care este portretul pe care-l compun? Via-
ța pe care o însuflețesc, nu e ea memoria mea
recucerită, toate trecutele mele dorinți, visele
mele necunoscute, o întreagă forță albă pe
care o nesocoteam pe care am uitat-o?

Credeam că nu o mai iubesc și m-am pier-
dut în noapte. Era liberă și putea rătăci. Dar
iată că o regăsesc, iată că, din nou, îi barez
orizontul.

Trezirea oficială a canarului

Supunerea canarilor la studiere nu poate
avea măsuri. Un zgomot de pași nu înăbușe
cîntecul lor, un clinchet din degete nu poate
impiedica rugăciunea lor de a nu răsună în
trecut. Dacă hoții se înfățișează, teribilii mu-
zicieri exprimă un suris prietenesc închis în-
tr-o colivie plină de fum. Dacă este vorba de
a recunoaște glasul unui binefăcător, pîntecul
lor flămînd nu are urechi pentru tunurile mun-
telui Thabor cît pentru victoria lui Abukir.

Ei nu se apleacă în afară. Noaptea tunetul
este aprins și pus lingă colivie lor. Pe cîmp,
grîul, docil la legea gravitației, își numără

boabele; arborii iau obiceiul frunzelor lor, vin-
tul cu gîllejul găurit se răsucește și cade. În
mod cert, canarii sînt stăpîni la ei.
Realitatea nu trebuie s-o vezi așa cum sînt
eu.

Dincolo de pictură

În 1919, în clipa în care imaginația cîntă
să domine, să reducă triștii monștri pe care
războiul i-a fortificat, Max Ernst hotără să acop-
ere vechea Rațiune, care a cauzat atîta dezor-
dine, alîtea dezastre, nu sub propriile sale
dărîmături — din care ea-și face monumente
— ci sub libera reprezentare a unui univers
eliberat.

Nu este departe, de pasăre, de norul omu-
lui, nu este departe, prin imagini, de om a
ceea ce el vede, de natura lucrurilor imagi-
nate. Valoarea e egală în sine. Materie, miș-
care, nevoie, dorinți, sînt nedespărțite. Onoa-
rea de a trăi merită să te străduie de a o ani-
ma. Gîndește-te la floare, fruct și inimă a or-
borelui, fiindcă ele poartă culorile tale, fiindcă
ele sînt unul din semnele necesare prezenței
tale. Nu ți se va refuza că totul este transmu-
tabil în totul pornind din clipa în care tu nu
vei mai da ideea.

Dincolo de pictură

...O interpretare a adevărat materialistă a
lunii nu poate exclude din această lume pe
cel ce o constată. Moartea inșei îl privește.

Superba prietenie

Apariția lui Max Ernst în
suprarealism și printre mo-
derniștii francezi, survine în
anul 1921 printr-o expoziție a
sa de colaje la Paris. Autorul
era absent. Fondator cu Hans
Arp și Baargold al insurecției
dada la Köln, corespondența cu
André Breton încă din anul
1919, dar pașaportul spre a
veni la Paris îi era continuu
respins. Vernisajul a avut loc
cu vacarmul însoțit și de im-
procații. Veniseră toți moder-
niștii Parisului, dar a stîrnit
și scandal prin pictura soco-
tită „imposibilă”, prin supra-
realismul anticipat cu care se
prezenta. De unde venea acest
vizionar, o spune el mai tir-
ziu: „Intr-o zi prin anul 1919,
afîndu-mă într-un oraș de pe
malurile Rinului, ploaia și am
fost izbit de obsesia ce o exer-
cita asupra privirii mele un
catalog ilustrat unde figurau
obiecte pentru demonstrații
antropologice, microscopice,
psihologice, minerologice și
paleontologice. Găseam reuni-
te elemente de figuratie atît
de distanțe încît absurdul în-
săși a acestei reuniuni a pro-
vocat în mine o subită intensi-
ficare a facultăților vizionare
și a făcut să se nască o succe-
siune halucinantă de imagini
contradictorii, imagini duble,
triple și multiple, suprapunin-
du-se unele altora cu persis-
tența și rapiditatea care sînt

proprii amintirilor amoroase și
viziunilor de semi-somn.

Aceste elemente au fost de-
cupate, apoi juxtapuse și lipite
după cerința unei noi ordi-
ne poetice astfel ca să se pro-
voace „întîlnirea fortuită a
două realități distanțe pe un
plan neconvenant”.

Pentru prima dată „haluci-
nația simplă” descrisă de Rim-
baud, își găsea ecou în artă.
Unul din întemeietorii supra-
realismului „avant la lettre”,
pătrundea în arta nouă, în rin-
dul corifeilor ei.

Cu André Breton s-a întîlnit
în anul 1922, cînd a început și
colaborarea lor în Tirol, unde
Tristan Tzara convocase gru-
pul lui. Tot în Tirol se întîl-
nește cu Paul Eluard, priete-
nie din care va naște „Neno-
rociile nemuritorilor”, 20 de
poeme în proză, fiecare fiind
ilustrată de Ernst, cu un co-
laj.

Nu mai poate sta în Germa-
nia. Trece clandestin în Fran-
ța, se alătură grupului, se fa-
miliarizează cu Nerval, Saint-
Paul Roux, Jarry le arată dru-
murile gîndirii germane, de la
romanticii la Hegel, Feuer-
bach.

În anul 1923 locuiește un
timp cu Eluard și soția acesa-
tua Gala, fetița Cecilia la
Eaubonne. Continuu să cola-
boreze. Pentru fetița desenea-
ză toți peștii, uși, ferestre cu
viziuni — jucării. Tablouri —
poeme. În cîteva luni casa a
fost transformată într-un stîp-
et de vise — cum notează
prefațatorul catalogului Pa-
trick Waldberg. Cei mai mulți
din acei care le-au văzut nu
mai sînt. Ceilalți nu au păstrat
decît o vagă amintire. Loca-
tarii artiști s-au mutat, au ve-
nit alții și picturile lui Max
Ernst au fost acoperite de o
nouă zugrăveală. Împrejurări
cu totul miraculoase au permis
ca acum doi ani, o parte din
ele să fie regăsite, restaurate,
salvate, după o jumătate de
secol. Expunerea lor la expo-
ziție ni le arată, integrîndu-le
tezaurului plastice supra-reali-
ste. Paul Eluard scria simulan
poemele lui ca o osmoză
poem în pictură, intitulîndu-le
parcă profetic: „A muri spre
a nu muri”, într-o culegere în
anul 1924, cu dedicația: „Spre

Desene de Max Ernst pentru poemele lui Eluard

noi să ne resemnăm, el a făcut ca noi să pătrun-
dem hotărît într-o lume în care consimțim la tot,
și în care nimic nu este incomprehensibil.

Evantaiie frunte

„nu mai sînt adevărate păsări. Coardele
întinse seara pe drumurile întoarcerii nu fă-
ceau pe nimeni să se împleticească, dar, la
fiecare falsă piedică, zîmbetele încercănuu
ceva mai mult ochii echilibristicilor. Pulberea
avea gustul fulgerului. Altcîndva, bătrînii și
bunii pești, purtau pe aripile lor frumosi pan-
tofi roșii.

Nu mai există adevărați hidrocirole, nici
microscopie, nici bacteriologie. Pe cuvîntul
meu, crocodilii de acum nu mai sînt crocodilii.

Marea casă nelocuită

În mijlocul unei insule surprinzătoare
pe care membrele ei o traversează
Ea trăiește de a lume uluită.

Carnea pe care o arată celor curioși
Așteaptă la locul ei ca recoltele.
Căderea ei pe tărîmuri.

Așteptînd spre a vedea mai departe
Ochii și mai halboji sub vîntul minilor sale,
Ea își imaginează că orizontul și-a desfăcut
pentru ea cordonul.

Labirintele nu sînt făcute pentru cliini.

Cintecel

Copilul privește noaptea de sus,
(nu mai credeți în avioane, în păsări,
El este mult mai sus).
Copilul moare, noaptea-i ia locul.

Sfirșitul circumstanțelor

Un buchet cu totul desfăcut frige corpul
valurilor

Și întreg penajul perdicției
Se împrăștie în noapte și în marea cerului.
Nu mai există orizont, nici centură
Naufragiații, pentru prima oară, fac gesturi
care nu-i susțin. Totul se împrăștie, nimic nu
se mai imaginează.

Ștefan ROLL

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție:
Constantin Toiu

L

REDACȚIA:
București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:
Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 23 99

ABONAMENTELE:
3 luni — 23 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINȚII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu
Paginator: Nicolae Ion.